

Betydningen af HOME-START Familiekontakt

En kvalitativ evaluering af HOME-START i Tønder

*Betydningen af HOME-START Familiekontakt
– En kvalitativ evaluering af HOME-START i Tønder*

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-075-7

Modelfoto: Mathilde Bech/VIVE

Projekt: 301821

Finansiering: Den A.P. Møllerske Støttefond

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

Mange småbørnsfamilier kæmper med at få hverdagen til at hænge sammen, særligt hvis familien består af blot en voksen og af flere små børn eller børn med særlige udfordringer, eller hvis der på anden vis er omstændigheder, der gør, at familien står i en presset situation. HOME-START er en indsats målrettet netop småbørnsfamilier med en presset hverdag. Indsatsen er baseret på frivillige familievenner, som møder småbørnsfamilier i deres hverdag og støtter op der, hvor der er behov, hvad enten det angår omsorg, venskabelig støtte eller praktisk hjælp i hjemmet.

HOME-START er en international udbredt frivilligindsats, som aktuelt fungerer i 14 lokalafdelinger i Danmark, hvoraf afdelingen i Tønder er den ene. Denne kvalitative evaluering af HOME-STARTs betydning tager afsæt i Tønder som case. Evalueringen er i særdeleshed båret af interviews med forskellige parter omkring HOME-START i Tønder. Vi vil gerne sige stor tak til familier, frivillige familievenner, koordinator samt kommunale repræsentanter, som alle har bidraget til evalueringen.

Evalueringen er gennemført af senioranalytiker Pernille Skovbo (projektleder), analytiker Sigrind Trier Grønfeldd og student Astrid Witt Rosenberg. Evalueringen har været i eksternt review, og vi takker for gode kommentarer og input.

Håbet er, at denne evalueringsrapport kan inspirere og give perspektiver på og viden om HOME-STARTs betydning, særligt til fagprofessionelle, som til daglig er i berøring med småbørnsfamilier i sårbare positioner.

Den A.P. Møllerske Støttefond har finansieret etableringen af Tønder-afdelingen og denne evaluering.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater	6
<hr/>	
1	Introduktion til evalueringen 8
1.1	Om denne evaluering 9
1.2	Covid-19-pandemiens indflydelse på HOME-START Tønder 12
1.3	Rapportens opbygning 12
<hr/>	
2	Den lokale forankring og organisering er vigtig 14
2.1	Tønder som case 15
2.2	Kommunens tradition for partnerskaber 16
2.3	Koordinatorens centrale rolle 16
2.4	Nye initiativer oparbejdet under HOME-START 18
2.5	Organisering i kommunen 19
2.6	Kommunale muligheder og HOME-START-organisationens vision 20
2.7	Informationsveje og udfordringer 21
<hr/>	
3	Familier og familievenner i HOME-START 23
3.1	Hvad kendetegner familierne? 23
3.2	Barrierer for at tage imod hjælp 25
3.3	Familiernes ønsker til HOME-START-støtten 26
3.4	Om at blive familieven 29
3.5	Hvem er de frivillige familievenner? 30
3.6	Egenskaber som familieven 31
<hr/>	
4	HOME-STARTs betydning for familierne 33
4.1	Overskud og ro til gavn for hele familien 35
4.2	Et pusterum, der giver overskud i hverdagen 36
4.3	Leg, aktiviteter og meningsfuldt samvær 37
4.4	Et boost i hverdagen fra en anden voksen 38

4.5	Øget selvtillid og opbakning i forældrerollen	39
4.6	Afsmitning på job- og uddannelsessituation	40
4.7	Relationer og socialt netværk	42
4.8	Kravfri støtte	43
4.9	Fra praktisk hjælp til en venskabslignende relation	43
4.10	Mulighed for et længerevarende venskab?	44
<hr/>		
5	HOME-STARTs betydning for familievennerne	46
5.1	Meningsfuld støtte og samvær med børn	46
5.2	Et "pusterum" fra et travlt arbejdsliv	47
5.3	Mulighed for nye relationer	47
<hr/>		
6	WHO-5-trivselsindeks som evalueringsredskab	49
6.1	WHO-5 som måleredskab	49
6.2	Positiv udvikling i trivsel hos familier i Tønder	50
6.3	Overvejelser omkring WHO-5 som måleredskab	53
6.4	Opsamling	55
<hr/>		
7	Opsamlende perspektiver på HOME-START som indsats	56
7.1	Familier i både udsatte og ressourcestærke positioner	56
7.2	Mangfoldighed i profiler blandt frivillige familievenner	57
<hr/>		
	Litteratur	59
<hr/>		
	Bilag 1 Metode	61
	Undersøgelsens metode- og datagrundlag	61
	Rekrutteringsgrundlag	62
	Hvorfor kun mødre?	63
	Databehandling og analyse	63
	Anonymitet	64

Hovedresultater

Denne rapport formidler en kvalitativ evaluering af indsatsen HOME-START Familiekontakt med afsæt i HOME-START lokalafdeling Tønder som case. HOME-STARTs landssekretariat har bedt VIVE gennemføre evalueringen med Tønder som case og med fokus på kvalitative interviews suppleret med en analyse af trivselsmålinger i form af besvarelser af WHO-5-trivselsindekset. Evalueringen er således baseret på interviews med familier, frivillige familievenner, en koordinator samt to kommunale repræsentanter i Tønder, der alle har erfaringer med eller tilknytning til indsatsen. Evalueringen suppleres med en analyse af trivselsmålinger fra familier før og efter modtagelse af HOME-START-indsatsen.

HOME-START Familiekontakt

HOME-START er et tilbud til familier med børn under skolealderen om venskablig støtte, praktisk hjælp og socialt samvær fra en frivillig familieven, som kommer i familiens hjem 2 timer om ugen igennem ca. et halvt år. Støtten fra familievennen tilpasses familiens individuelle behov. Målgruppen for støtten er småbørnsfamilier, som befinder sig i en midlertidig sårbar eller mere permanent udfordrende situation, der gør det vanskeligt at få hverdagen til at hænge sammen. Formålet er, at forældrene genfinder overskud, selvtillid og fodfæste til at give børnene en tryk og stabil hverdag.

Udvalgte evalueringresultater

Evalueringen viser, at familierne oplever mange forskellige former for udbytte af indsatsen. For nogle giver det ro og overskud, at familievennen kan give opmærksomhed til børnene en dag om ugen, mens forældrene selv kan få et pusterum eller få klaret praktiske gøremål under familievennens besøg. For andre handler udbyttet om at have en samtalepartner og en kontakt til andre voksne, som kan støtte dem i forælderrollen eller i, at børnenes trivsel udvikles. Indhold og form på støtten afhænger bl.a. af match og personlig kemi mellem familie og familieven – for nogle udvikler støtten sig til en nær social relation, der i flere tilfælde fastholdes efter støtteperioden. Støtten kan i nogle tilfælde medvirke til at understøtte fastholdelse af job og uddannelse og sikre, at forældrene vender godt tilbage til hverdagen uden for hjemmet efter fx barsel eller en sygemelding.

HOME-START som forebyggende indsats

Familieven-kontakten kan i et bredt perspektiv være forebyggende i forhold til at mindske stress, forebygge kriser, styrke familiens generelle trivsel samt understøtte fastholdelse på uddannelse og arbejdsmarked for småbørnsfamilier, der befinder sig i varierende grad af sårbarhed. Støtten kan også medvirke til at øge trivsel og tryghed hos børnene i familien ved at styrke forældrenes selvtillid i forælderrollen og ved at tilbyde børnene en yderligere nær voksenrelation, der kan give opmærksomhed og glæde.

Det særlige ved HOME-START

HOME-START retter opmærksomhed på den brede målgruppe af småbørnsfamilier, som befinder sig i problemstillinger, der kan karakteriseres ved at være fra simple og forbigående til at være enten vanskelige og længerevarende, eller ligefrem komplekse og overskuelige, hvor det ofte ses, at andre samtidige indsatser ud over HOME-START er nødvendige.

Indsatsen kan være anvendelig som en forebyggende eller understøttende indsats til en bred målgruppe af pressede småbørnsfamilier. De udgør en målgruppe, som på mange måder er "attraktiv" for kommunerne at investere i og fastholde som arbejdskraft og som aktive deltagere i kommunens forskellige tilbud og sociale liv. I tillæg hertil viser evalueringen, at indsatsen er en attraktiv civilsamfundsindsats for en befolkningsgruppe, der ønsker at deltage i frivillige indsatser, der er meningsgivende og for mange overkommelige rent tidsmæssigt og kompetencemæssigt at tage del i. Evalueringen viser også, hvordan ikke kun familierne, der modtager HOME-STARTs familiestøtte, men også de frivillige familievenner oplever et positivt udbytte og glæde ved ordningen.

1 Introduktion til evalueringen

HOME-START Familiekontakt er et tilbud om støtte fra frivillige familievenner til familier med børn under skolealderen, *som oplever, at de har problemer, som truer med at få deres hverdag til at vælte* (www.home-start.dk). Formålet med HOME-START er at give forældrene overskud og selvtillid, så de bedre kan give deres børn en god og stabil hverdag. Dette sker gennem en frivillig indsats, der tilbyder praktisk hjælp, venskabelig støtte, sparring til forældre i deres forælderrolle eller opmærksomhed og leg til de små børn, alt efter familiernes individuelle behov og ønsker. Rammen for indsatsen beskrives af HOME-START som 2 timers ugentlig støtte i hjemmet fra familievennen, som fleksibelt kan planlægges nærmere mellem familie og familieven, og som oftest løber i godt et halvt års tid.

HOME-START er oprindeligt udviklet i England i starten af 1970'erne og er efterhånden internationalt udbredt (se fx www.home-start.dk/historie; Kaasa & Jelstad, 2009). HOME-START findes aktuelt i 22 lande, og HOME-START-konceptet indgår aktuelt på EU's oversigt over "best practise"-indsatser til bekæmpelse af børnefattigdom (EU-Kommissionen, 2020). Støtten, som de frivillige familievenner i HOME-START yder, er jævnfør HOME-STARTs egne beskrivelser baseret på blandt andet empowerment- og recovery-orienterede tilgange, hvor de frivillige familievenner møder familierne på den enkelte families præmisser og med det for øje at styrke familiernes potentialer ved at støtte op om forælderrollen og de hverdagslige forhold familien har at arbejde med.

I Danmark blev HOME-START startet op i 2006, hvor den danske HOME-START Familiekontakt-organisation blev etableret som en selvstændig del af det internationale HOME-START Worldwide-netværk. I dag tilbydes HOME-START gennem 14 forskellige lokale afdelinger i 15 kommuner fordelt rundt i alle landets fem regioner (se www.home-start.dk). HOME-START Familiekontakt kom i 2022 på finansloven i en periode på 4 år. Epinion gennemførte i 2013-2014 en kvalitativ evaluering af HOME-START, som viste positive resultater på den led, at både familier og frivillige familievenner oplevede stort udbytte af indsatsen (Epinion 2014). Foruden HOME-STARTs egne løbende evalueringer af indsatsen findes der ingen nyere evalueringer af HOME-STARTs familieven-ordning i en dansk sammenhæng, hvorfor denne kvalitative evaluering blev igangsat. Evalueringen er yderligere aktualiseret i kraft af, at HOME-START Familiekontakt modtager finanslovsmidler og således samfundsmæssigt har interesse, hvad angår spørgsmålet om, hvilken værdi indsatsen skaber.

1.1 Om denne evaluering

Denne evalueringsrapport fremlægger resultaterne af en kvalitativ evaluering af HOME-START med afsæt i Tønder lokalafdeling. Evalueringen er igangsat og finansieret af HOME-STARTs landssekretariat ud fra et ønske om dels at udbrede viden om HOME-START og dels at afdække HOME-STARTs betydning for familier og frivillige familievenner omkring indsatsen. Endvidere har landssekretariatet ønsket med evalueringen at opnå et indblik i, hvorvidt trivselsindekset WHO-5¹ kan anvendes til at vise, om der sker en udvikling i familiernes trivsel i løbet af den periode, hvor familierne modtager HOME-START-indsatsen.

Evalueringen er gennemført over en relativt kort periode (marts 2022 – maj 2022) og har et klart empirisk sigte i forhold til at belyse familier og frivillige familievenners oplevede betydning af HOME-STARTs familieven-ordning i Tønder, og den rummer således samtidig i meget begrænset omfang mere teoretiske eller perspektiverende betragtninger.

I lokalafdelingen Tønder er HOME-START startet op i oktober 2019, og her har koordinatoren for den lokale Tønder-afdeling systematisk indhentet WHO-5-besvarelser fra familierne både før og efter modtagelse af HOME-START-støtten. Tønder er således udvalgt af landssekretariatet som case til at belyse ikke alene kvalitative evalueringsspørgsmål gennem interviews med involverede parter i HOME-START (familier, frivillige familievenner, koordinator og kommunale repræsentanter), men også i et vist omfang til at beskrive resultaterne af at bruge WHO-5 som evalueringsredskab. Af flere forskellige årsager kan evalueringen imidlertid kun i et vist omfang belyse WHO-5 som evalueringsredskab. Det skyldes bl.a. det beskedne omfang af WHO-5-besvarelser, som er indsamlet: I alt 22 familier har over en 1-årig periode modtaget HOME-STARTs familieven-støtte og udfyldt WHO-5-spørgeskemaer både før og efter modtagelse af HOME-START i hjemmet. Omfanget er således begrænset og dermed tillige udsigelseskraften af resultaterne. Samtidig har det ikke været muligt med denne evaluering at afdække andre samtidige hændelser i familierne, som er forekommet sideløbende med HOME-START-indsatsen, hvorfor det ikke er muligt i evalueringen at afgøre, om det er HOME-START-indsatsen (alene), som har eller ikke har betydning for familiernes eventuelle ændrede trivsel over tid.

Evalueringsdesignet er primært bygget op omkring det formål at skabe viden om det oplevede udbytte af HOME-START i Tønder. Viden om indsatsens oplevede udbytte er begrænset i en dansk kontekst og kan have anvendelse i

¹ WHO-5 er et generisk mål for trivsel, der består af fem spørgsmål om, hvordan personen har følt sig tilpas de seneste 2 uger. WHO-5 er udviklet af professor Per Bech og har været testet i mange forskellige befolkningsgrupper. Trivselsindekset er valideret og anerkendt inden for WHO (World Health Organization).

forhold til dens udbredelse. Nærværende kvalitative evaluering kan medvirke til at belyse familier og frivillige familievenners oplevelser med indsatsen samt motivere og understøtte den fortsatte udvikling af HOME-START i Danmark. Evalueringen kan blandt andet tænkes at interessere kommuner, som endnu ikke har iværksat et samarbejde med HOME-START, men som kan være nysgerrige på, hvilket udbytte familier såvel som frivillige familievenner kan opnå med HOME-START.

Faktaboks 1.1 samler et overblik over de væsentligste metodiske overvejelser og tilgange i evalueringen.

Boks 1.1 Evalueringens datagrundlag

- Telefoninterviews med otte kvinder i alderen 30-40 år, som har små børn i hjemmet og har modtaget hjælp fra en frivillig familieven fra HOME-START Tønder inden for de seneste ti måneder eller fortsat modtager HOME-START-indsats. Antallet af børn i familierne varierer fra et til fire, ligesom det varierer, om kvinderne bor alene eller med en samlever.
- Online-fokusgruppeinterview med fem frivillige familievenner i alderen 40-70 år, to mænd og tre kvinder, som dels har været og dels fortsat er familieven i HOME-START Tønder. Derudover telefoninterview med en yderligere familieven (kvinde), som var forhindret i at deltage i fokusgruppen. Familievennernes baggrunde varierer, nogle er uddannet inden for pædagog/lærerfag, mens andre har en håndværksmæssig baggrund eller andet. Nogle er fortsat i beskæftigelse, mens andre er gået på pension. Nogle har været familieven for flere familier, mens andre har været familieven for en enkelt familie.
- Telefoninterview med koordinatoren for HOME-START Tønder samt to kommunale repræsentanter, som på forskelligvis har samarbejdet med HOME-START Tønder. I Tønder er der kun en enkelt koordinator ansat. Blandt kommunale repræsentanter er udvalgt to med tæt berøring til hhv. familierne i Tønder og de kommunale beslutningsprocesser omkring samarbejdet med HOME-START.
- WHO-5-besvarelser fra 22 borgere, ved opstart og afslutning af HOME-STARTs familieven-ordning i deres hjem. Besvarelserne er indsamlet af koordinatoren og delt med VIVE i marts 2022. Efterfølgende er flere besvarelser kommet til, mens analysen er baseret på de 22 besvarelser pr. marts 2022.
- Fire øvrige interviewaftaler med hhv. familier og familievenner måtte aflyses pga. sygdom eller børns sygdom. Familierne har fortsat en travl eller presset hverdag med små børn, og nogle måtte opgive at finde tid til interviewdeltagelse inden for den aktuelle periode (marts-april 2022).
- Familier og frivillige familievenner er gengivet i en anonymiseret form, som blot "familier" eller "frivillige familievenner". Familier er blevet takket for deres interviewdeltagelse med et gavekort på 200 kr., mens frivillige familievenner er blevet takket for deres interviewdeltagelse med gavekort på 100 kr.

1.2 Covid-19-pandemiens indflydelse på HOME-START Tønder

Som en del af rammen for denne kvalitative evalueringsrapport skal covid-19-pandemiens nedlukninger nævnes. I de to år, som går forud for nærværende kvalitative evaluering, har pandemien ad flere omgange lukket samfundet ned og besværliggjort indsatsen som HOME-START. Både på den måde, at selve udførelsen af det frivillige arbejde har været bremset eller udfordret, og på den måde, at oplæringen af nye familievenner har været vanskeligere at få gennemført på grund af pandemien.

Det er som sådan ikke noget, der direkte forstyrrer eller ændrer det kvalitative evalueringsbillede, som denne rapport tegner, forstået på den måde, at covid-19-nedlukningen fylder meget lidt i fortællingerne, som familier og frivillige familievenner deler i evalueringen. Og så alligevel kan vi ikke afvise, at indsatsen fra familievennen i nogle tilfælde har været afbrudt i en sådan grad, at relationen har været forstyrret, mens nedlukninger i andre tilfælde omvendt har medført en forlængelse af indsatsen til gavn for netop relationen, som en familie forklarer: *Vi fik lov at forlænge det, fordi der var corona, og der måtte vi springe over nogle gange, men vi blev også ved at ses faktisk bare uden for HOME-START-regi, fordi det besluttede vi (...). Jeg var meget glad for, at vi fik forlænget vores aftale.* Denne familie forklarer, hvordan covid-19-situationen gjorde, at de samlet set har kunnet bevare familievennen over længere tid og fik opbygget en (endnu) stærkere relation.

I andre tilfælde er der beretninger om, at covid-19 medførte, at indsatsen for en periode blev afbrudt, blandt andet fordi en familieven eksempelvis arbejdede som sygeplejerske eller i en anden funktion, som ikke kunne tåle unødigt eksponering. Pointen er således blot at fremhæve, at pandemien også for HOME-START i Tønder har spillet ind, og uagtet at evalueringens fund ikke direkte synes særligt påvirkede heraf, er det værd at have opmærksomhed på, at tiden forud for evalueringen har været en særlig periode.

1.3 Rapportens opbygning

Rapporten er bygget op på den måde, at det følgende kapitel 2 belyser forhold omkring den lokale forankring og organisering af HOME-START Familiekontakt i Tønder. Kapitlet viser, hvordan Tønder som case skiller sig ud, hvad angår geografi, demografi og kommunens tradition for partnerskabsorganiseringer. Kapitlet beskriver også vigtigheden af den lokale koordinators rolle i og omkring indsatsen lokalt.

Kapitel 3 belyser dernæst målgruppen for HOME-STARTs familieven-ordning. Hvilke typer af familier er det hensigten, af indsatsen skal gavne? Hvad kendetegner de familier, som modtager HOME-START i Tønder, og ligeledes: Hvad kendetegner de familievenner, der tilbyder deres støtte hos familierne? Spørgsmålene berøres i kapitlet.

Dernæst belyser kapitel 4, hvilke oplevelser og erfaringer familier i Tønder har med familieven-ordningen i HOME-START, og hvilken betydning støtten opleves at have for familierne. Foruden de forskellige betydninger, som HOME-START kan have for familierne i sin helhed, beskriver kapitlet også, hvordan HOME-START konkret udmøntes i mødet med familierne.

Kapitel 5 belyser dernæst betydningen af HOME-START for de frivillige familievenner, der opbygger relationer til og tillid i forhold til familierne. Hvilke motiver er der for at tilbyde sig som familieven, og hvilke karakteristika er nødvendige eller fordelagtige at besidde som familieven?!

Kapitel 6 vil derefter beskrive resultater fra WHO-5-spørgeskemaundersøgelsen i Tønder og med dette afsæt diskutere, hvordan, i hvilken udstrækning og hvorfor/hvorfor ikke WHO-5-trivselsindekset kan anvendes til at måle og evaluere HOME-STARTs betydning i form af trivselsmæssig forbedring.

Kapitel 7 vil afrunde rapporten med en opsamling på væsentlige perspektiver fra den samlede kvalitative evaluering.

Bagest i rapporten findes bilag med uddybning af rapportens metodiske og analytiske grundlag.

2 Den lokale forankring og organisering er vigtig

Det frivillige sociale arbejde, som HOME-START udgør, placerer sig inden for et område præget af stor forskellighed og mangfoldighed. Mens nogle frivilligindsatser er organiseret som løse netværk, er andre medlemsbaserede, ligesom nogle frivillige organisationer er lokale foreninger og andre er landsforeninger eller fondsbaseede institutioner. For HOME-START som organisation i Danmark gælder det, at den er en selvstændig del af det internationale netværk HOME-START Worldwide, og at den både er fondsstøttet og støttet af det samarbejde, der er etableret lokalt i 15 kommuner og endvidere er kommet på finansloven de kommende 4 år (fra 2022).

At der samarbejdes og ydes støtte kommunalt er ikke særegent for HOME-START, men et udtryk for en bred tendens inden for den frivillige sociale sektor. I stigende omfang samarbejdes der mellem frivilligområdet og kommunerne om udvikling og leverance af offentlige velfærdsydelser (Espersen m.fl., 2018; Grubb & Frederiksen, 2021). Frivilligsektoren i Danmark er kendetegnet ved *en tæt relation til det offentlige og ved at fremme aktivt medborgerskab, aktivisme i sociale bevægelser og deltagelsesdemokrati* (Espersen m.fl., 2018: 7).

Den øgede tendens til samarbejde mellem kommuner og frivillige organisationer er på mange måder fordelagtig for både borgere, kommune og frivilligheden, men kan samtidig være medvirkende til at skabe forandringer i det frivillige sociale arbejde hen mod et øget fokus på at være konkurrencedygtig i forhold til at få etableret partnerskaber med kommuner. Af Espersen m.fl.'s omfattende undersøgelse på frivilligområdet fremgår det, at *"her er tale om en udvikling, som kan favorisere store frivillige organisationer og udgrænse de mindre"* (2018: 7), og at frivilligsektoren er *"blevet mere tilbøjelig til at vende sig mod forretningsverdenen og låne organisationsmodeller, tankesæt og dynamikker herfra"* (2018: 7).

HOME-START som indsats er båret af ideen om at udgøre en form for "nabohjælp", en indsats, hvor "mennesker hjælper mennesker" i en periode, som er sårbar for den familie, som modtager indsatsen, men hvor familien som sådan ikke behøver at være "socialt udsat". Idealet kan på nogle måder være udfordret af det aktuelle frivillig-landskab, som HOME-START som indsats befinder sig i, mens det på andre måder kan være en styrke.

I dette kapitel skal vi se nærmere på, hvordan HOME-START i Tønder er organiseret, forankret og implementeret.

2.1 Tønder som case

Tønder Kommunes geografi spiller en væsentligt rolle i udbredelsen af nye indsatser som eksempelvis HOME-START. Som en af de kommunale aktører, der har medvirket i evalueringen, udtrykker det, er Tønder Kommune geografisk en stor kommune, men der er få indbyggere trods kommunens størrelse. Grundet store afstande mellem byerne i kommunen kan det være svært at få udbredt kendskabet til nye initiativer, som den kommunale repræsentant her forklarer:

Ting tager tid at løbe i gang i Tønder. Dels er det en geografisk stor kommune, der er ikke så mange indbyggere, men den er rigtig stor, så det der med at få tingene ud i de små flækker, det kan godt tage noget tid.

Kommunens geografi spiller også en rolle i det reflekterede match, som koordinatoren laver mellem familier og familievenner (se også afsnit 2.3. nedenfor, som beskriver koordinators rolle). Her kan store afstande mellem bydelen være en begrænsning for, hvilke matches der kan skabes mellem familier og familievenner, da *"de frivillige familievenner må formodes ikke at ville bruge en time hver vej på at komme frem til familierne"*, som koordinatoren udtrykker det.

Kommunens geografi har derfor haft betydning for både etableringen og implementeringen af HOME-STARTs familieordning i Tønder Kommune. Tønder Kommune er, ud over at være geografisk stor, også præget af en særlig socioøkonomisk sammensætning. Tønder Kommune er, ifølge de kommunale repræsentanter, som har deltaget i evalueringen, en af de kommuner i landet, der har flest borgere med svære problemstillinger.

De kommunale aktører, der har medvirket i evalueringen, giver udtryk for, at kommunens demografi har betydning for organiseringen og forankringen af nye initiativer i kommunen, som eksempelvis HOME-START. Kommunen er, grundet sin socioøkonomiske sammensætning, nødt til at prioritere initiativer, der er målrettet borgere med svære problemstillinger, forklarer en central kommunal repræsentant. Tønder Kommunes socioøkonomiske sammensætning har stor betydning for forankringen af sociale indsatser i kommunen, da det er nødvendigt med et øget fokus på initiativer, der forsøger at afhjælpe eller forebygge svære problemstillinger, der kræver kommunal indgriben.

2.2 Kommunens tradition for partnerskaber

I Tønder Kommune arbejdes der ud fra mestringscirklen, hvor man som kommune går ud fra, at borgerne ønsker at mestre eget liv mest muligt med mindst mulig kommunal indgriben. Kommunen bestræber sig på at være gode til at trække sig tilbage og henvise til indsatser uden for kommunalt regi, når behovet ændrer sig i denne retning.

Tønder Kommune har (modsat mange andre kommuner) en lang tradition for at samarbejde tæt med NGO'er og civilsamfundet, der kan træde til, når kommunen trækker sig ud, eller virke forebyggende mod en kommunal indgriben. En central kommunal repræsentant beskriver kommunens måde at arbejde på således:

Vi arbejder ud fra mestringscirklen, hvor vi går ud fra, at borgen mest muligt ønsker at mestre eget liv med mindst mulig kommunal indgriben, så derfor er udgangspunktet egentlig, at når vi skal med dem på den rejse, de har, så skal vi også være gode til at trække os ud igen. Uden for mestringscirklen der ligger samarbejdet med NGO'erne og civilsamfundet generelt. Det er naturligt for os at arbejde med de her foreninger og NGO'er i forhold til noget partnerskab.

Kommunens mangeårige tradition for at samarbejde med NGO'er og civilsamfundet kan ifølge den kommunale repræsentant have haft betydning for opstarten af HOME-START i kommunen, da det allerede på det tidspunkt, hvor HOME-START kom, var naturligt for kommunen at samarbejde med NGO'er og civilsamfundet.

2.3 Koordinators centrale rolle

Den lokale forankring og organisering er i høj grad båret af den HOME-START-koordinator, der er ansat lokalt. Koordinatoren (eller koordinatorene i de tilfælde, hvor der er flere HOME-START-koordinators omkring en lokalafdeling) har en helt central rolle i forhold til at etablere og holde indsatsen i drift. Koordinator er på mange måder med til at definere og forme HOME-START Familiekontakt lokalt som bindeled mellem indsatsgrundlaget, de frivillige familievenner (og "oplæringen" af dem og støtten til dem undervejs) og familierne, som rækker ud efter HOME-START.

Boks 2.1 giver et indblik i nogle af de funktioner, som koordinatoren varetager omkring HOME-STARTs familieven-ordning.

Boks 2.1 Eksempler på koordinators opgaver og funktion

- Afholdelse af kursus for nye frivillige familievenner
- Løbende opfølgning, støtte og supervision til frivillige familievenner
- Afklarende møder med familier
- Matchmøder med frivillige og familievenner
- Opfølgning på match og indsatser
- Støtte, supervision og sparring til familievenner
- Opfølgning på udfordrede forløb med både familier og familievenner
- Fast opfølgning med familier og frivillige familievenner hver sjette uge
- Brobygning til familier i forhold til eventuel yderligere hjælp, støtte eller behandling
- Brobygning til andre lokale indsatser
- Initiating af øvrige tiltag under HOME-START (fx Sysselegryden og bogtilbud, se neden for).

I Tønder-afdelingen har den nuværende (og eneste) koordinator været med lige fra starten af indsatsetableringen lokalt. Hun har været ansat i HOME-START siden 2019, hvor hendes rolle har været at starte HOME-START-afdelingen i Tønder Kommune og holde den i drift. Koordinatoren har en faglig baggrund som pædagog og en videreuddannelse i ledelse og supervision. Med mere end 20 års erfaring med børn og familier i faldende trivsel har hun indgående kendskab til de forskellige niveauer af kriser, børnefamilier kan befinde sig i.

Hendes motivation for at starte HOME-START tager bl.a. udgangspunkt i hendes mangeårige arbejde, hvor hun har erfaret, at udfordringer, der er svære, ofte starter meget enkelt, men at tingene hurtigt kan udvikle sig til at blive større og mere omfattende, hvis familierne ikke får den smule hjælp, der kan

være afgørende for, at de kan overkomme hverdagen. Hendes erfaring er ydermere, at det kan være svært for familierne at bede om hjælp, og hendes motivation bunder derfor også i at gøre op med de samfundsnormer, der afholder familier fra at bede om hjælp, når hverdagen bliver uoverkommelig.

Rollen som koordinator i HOME-START kræver, ifølge koordinatoren i Tønder, at man besidder sociale kompetencer og evnen til at møde både helt almindelige og meget komplekse problemstillinger hos familierne. Derudover er det også vigtigt, påpeger koordinatoren, *at man holder af mennesker* og er i stand til at *være facilitator og bærer af evnen til at række ud imod hinanden*, da det netop er HOME-STARTs kerne og det, som civilsamfundet kan. En vigtig del af koordinatorens arbejde består derfor også i at skabe reflekteret match samt være bindeled mellem familier og frivillige familievenner. Dette er noget, hun ifølge de frivillige familievenner og familier, der har deltaget i evalueringen, gør særligt godt, som en familieven her forklarer:

Hun lærte os faktisk rigtig godt at kende på det kursus, vi var på. Jeg var selv meget forbavset over, at jeg blev sat sammen med en ung mor, der gerne ville have hjælp til at lave mad, og jeg undrede mig, fordi jeg laver aldrig mad, men det blev en rigtig fin konstellation, fordi behovet var mere end madlavning. (...) Hun har en meget stor fornemmelse af, hvem vi er hver især. Jeg tror også, at hun har haft en fornemmelse af, at det var noget helt andet, der var brug for end madlavning.

2.4 Nye initiativer oparbejdet under HOME-START

Ud over at have haft en stor betydning for opstarten af og implementeringen af HOME-START i Tønder Kommune har koordinatoren også haft en afgørende rolle i, at man i Tønder-casen har valgt at oparbejde flere initiativer under HOME-START. Det drejer sig om Sysselegryden, som er et tilbud om fælles madlavning og måltider mellem børnefamilier, Fars Legestue, som handler om at skabe rum for fædres forældrepotentiale, og bogtilbuddet, som er en mulighed, der er tilgængelig for alle lokalafdelingerne.

HOME-START har et særligt fokus på højtlesning som omsorg og praktisk hjælp. De har et bogtilbud, hvor familiernes HOME-START-familievenner kan tilbyde at hente særligt sammensatte bogpakker, hvis familien ønsker det. Familievennen bestiller og afhenter bøgerne på biblioteket og bringer dem til familiens hjem. Bøgerne udvælges efter børnenes alder og interesser af en børnebibliotekar, og de udlånes med forlænget lånetid og uden erstatningspligt hvis uheldet er ude. Derudover har koordinatoren startet en hækkeklub med nogle

frivillige, der hækler bogorme, som koordinatoren bl.a. bruger i det første møde med familierne til at skabe en god kontakt til børnene.

Ideen til Sysselegryden kom af, at koordinatoren oplevede, at flere familier efterspurgte et fællesskab – et HOME-START-fællesskab. HOME-START er i kontakt med mange enlige og ensomme familier, som enten har et meget begrænset netværk eller slet ikke noget netværk, og derfor er Sysselegryden startet som et netværksskabende initiativ for familier med børn i Tønder Kommune, hvor familier kan komme og lave mad sammen et par gange om måneden. Sysselegryden er initieret af koordinatoren for HOME-START, mens fars legestue er et projekt under Tønder Kommune, hvor HOME-START stiller med frivillige.

2.5 Organisering i kommunen

I 2020 blev der på baggrund af et politisk ønske om at sætte fokus på barnets første 1.000 dage bevilget midler til to indsatser i Tønder Kommune, der skal medvirke til at sikre en tidlig indsats. Som det ene ud af to tilbud, blev HOME-START placeret under kommunens sundhedsudvalg og forankret i sundhedsplejen. HOME-STARTs placering under sundhedsudvalget knytter sig til visionen om at sikre en tidlig indsats. Både jordmødre og sundhedsplejersker i kommune fortæller familierne om muligheden for at få en familieeven via HOME-START, og organiseringen i kommunen har derfor stor betydning for måden, som projektet når ud til familierne på.

En central kommunal repræsentant giver udtryk for, at forankringen under sundhedsplejen kan have haft en stor betydning for, hvilke familier det er lykkedes at få orienteret om HOME-START, sammenlignet med, hvem de øvrige partnerskaber arbejder med:

I forhold til nogle af de andre samarbejdsaftaler, der oplever vi måske, at HOME-START har fat i nogle familier, der gennemsnitligt er mere ressourcestærke end, hvad vi ellers ser. Dog kunne man indtænke et tættere samarbejde med børn og familie-området for at få en mere sårbar målgruppe i spil.

Koordinatoren for HOME-START udtrykker, at hovedvægten af de familier, som HOME-START arbejder med aktuelt, har simple til vanskelige problemstillinger, hvilket også stemmer overens med formålet om at være en tidligt forebyggende indsats forankret under sundhedsplejen. Det kan dog veksle over tid, hvilke familier der opsøger støtte ved HOME-START, forklarer koordinatoren.

I Tønder har det givet god mening at placere HOME-START under sundhedsplejen, fordi man har haft et fokus på spædbørn og visionen om at sikre en tidlig indsats, men hvis man rettede fokus mod sårbarhed, ville det i højere grad også være relevant at samarbejde med kommunens børn og familie-afdelinger, som har et anderledes øje for sårbare og udsatte familier. Pointen er, at koordinatorens evne til at samarbejde med kommunens afdelinger har betydning for, hvilken målgruppe der rekrutteres til HOME-START.

2.6 Kommunale muligheder og HOME-START-organisationens vision

En væsentlig del af HOME-STARTs dna er, at der ikke er nogen rammer for, hvem der kan få hjælp, ud over at man skal være en småbørnsfamilie med mindst et barn under skolealderen, der oplever at være under pres. Som koordinatoren udtrykker det:

Der er ikke nogen flueben, der skal sættes i HOME-START. Det er jo også noget af det, der gør det til det, det er. Det, vi tilbyder, og det, der er vores kerneværdi, det er sådan set også, at der er ikke nogen tærskel. Du mærker som familie et behov for hjælp, og du kan bede om den.

I Tønder Kommune er der ifølge den centrale kommunale repræsentant stor respekt for HOME-STARTs dna og den støtte, der tilbydes børnefamilier. Men samtidig er der en opmærksomhed på, at projektets kerneværdi risikerer at blive en udfordring for fremtidig finansiering, hvis finansieringen skal findes i kommunerne, da indsatsen i så fald kommer i konkurrence med de øvrige kommunale prioriteringer; *"cost-benefit skal være lige så god som for de andre indsatser"*, pointeres det, med henvisning til, at man fra kommunens side gerne vil kunne se en mærkbar forskel for trængte familier.

Med et socialområde under stort pres kan det være svært at finde finansiering til indsatser, der ikke er målrettet borgere med komplekse problemstillinger og dermed tydeligere stemmer overens med den målgruppe, som kommunen selv har fokus på at støtte. Det kan anskues som en generel udfordring ved forebyggende indsatser, som HOME-START i flere henseender kan anskues at være, at det kan være vanskeligt at dokumentere værdien af at foregribe, at nogle familier havner i tungere problemstillinger (se fx Perregaard, 2020; Agger & Tortzen, 2015).

Set fra et kommunalt perspektiv peges der i evalueringen på et ønske om, at orienteringen ud til familier har fokus på netop de familier, hvor *"når vi begynder at trække os, det kan være udslusning fra noget familiebehandling fx, så kunne man henvise til, at HOME-START findes som tilbud, når man allerede er inde i familier med en kommunal indsats"*. At have blik for *"mere sårbare familier"* er noget, man er optaget af kommunalt. Der er også en opmærksomhed på, at *"HOME-START allerede er inde i nogle familier, hvor der er underretninger"*, og at det er vigtigt i et kommunalt perspektiv.

Fra andre undersøgelser ved vi, at tidlig indsats og forebyggelse i sårbare familier kan være afgørende for at styrke mulighederne i forhold til at sikre barnets trivsel og positive udvikling (se fx Pontoppidan m.fl., 2021)

2.7 Informationsveje og udfordringer

Projektets forankring under Sundhedsudvalget og det strategiske samarbejde med sundhedsplejen, har haft stor betydning for orienteringen af småbørnsfamilier om HOME-START. På baggrund af HOME-STARTs formål om at være en tidlig indsats, har orienteringen af familier særligt været henvendt til småbørnsfamilier, men ifølge den kommunale aktør kan det tætte samarbejde med sundhedsplejen også være et godt bud på, hvordan man kan orientere ud over småbørnsfamilier, i og med at sundhedsplejerskerne er i kontakt med børnene gennem hele deres skolegang:

Sundhedsplejersken er et rigtig godt bud, fordi de netop har kontakt til de her børns liv, også når forældrene går fra hinanden, eller de begynder at drikke.

Ud over at have et tæt samarbejde med sundhedsplejen i Tønder Kommune har koordinatoren også besøgt daginstitutioner og øvrige tilbud i kommunen målrettet småbørnsfamilier for at opsøge mulige familier til projektet. Dog har covid-19-nedlukninger været et væsentligt bispænd for, at orienteringen når ud til nye familier via disse tilbud. De fleste familier, der aktuelt er tilknyttet HOME-START Tønder, har derfor hørt om muligheden gennem sundhedsplejerskerne, som har gjort familierne opmærksomme på tilbuddet, hvorefter familierne selv har henvendt sig til koordinatoren.

En vigtig del af HOME-STARTs koncept er ifølge koordinatoren, at man som familie selv skal ville ønske hjælpen og selv skal tage kontakt, da man ikke kan blive visiteret til HOME-START. For både koordinatoren og de kommunale aktører handler henvisning af familier derfor også om at aftabusere det at række ud efter og tage imod hjælp, ved fx at italesætte, at projektet ikke kun er for

sårbare familier, samt at gøre alle kommende forældre opmærksomme på tilbuddet. Ved at italesætte muligheden for at få hjælp, når hverdagen bliver presset, er forhåbningen, at det skal blive lettere for børnefamilier at tage imod hjælpen, inden problemerne vokser sig store og uoverkommelige.

3 Familier og familievenner i HOME-START

I dette kapitel gives et indblik i, hvilke karakteristika der knytter sig til de familier, der har modtaget indsatsen HOME-START i Tønder og har medvirket i denne evaluering. Kapitlet giver også indblik i, hvilke ønsker og forventninger familierne udtrykker at have til støtten. Kapitlet beskriver desuden, hvad der kendetegner de frivillige familievenner, som har medvirket i evalueringen, og hvordan man bliver familieven i HOME-START. Formålet med præsentationen i dette kapitel er at synliggøre karakteristika hos både familier og familievenner i HOME-START Tønder.

3.1 Hvad kendetegner familierne?

Af HOME-STARTs egen hjemmeside fremgår det, at målgruppen er bredt defineret som småbørnsfamilier med en presset hverdag. Variationer inden for målgruppen forekommer således over et spektrum, hvad angår fx antallet af børn og voksne i familierne, antallet af faktorer, som udfordrer eller presser familierne, samt en række øvrige økonomiske og sociale forhold omkring familierne, som kan variere. Mens nogle familier kan have fordelagtige økonomiske og sociale rammer, men midlertidigt er udfordrede af en kritisk situation, kan andre familier mere permanent have sværere socioøkonomiske omstændigheder og livsvilkår. Målgruppen favner denne brede gruppe af småbørnsfamilier, som har svært ved at få hverdagen til at hænge sammen.

Familierne, som har deltaget i denne evaluering, har det tilfælles, at de er småbørnsfamilier, der af forskellige grunde står i en situation i livet, hvor de kæmper med at få hverdagen til at hænge sammen. Udfordringerne forekommer for nogle forbigående, mens det for andre er mere længerevarende og komplekse udfordringer, der er forbundet med en større grad af udsathed og sårbarhed hos den enkelte familie.

I HOME-STARTs investeringsmodel, som er udviklet i HOME-START Nordvestsjælland i samarbejde med TrygFonden, identificeres tre typer af problemstillinger, som kendetegner familierne, der modtager støtte fra en frivillig familieven: *simpel, vanskelig og kompleks/uoverskuelig problemstilling* (HOME-START Investeringsmodel, 2020). Den simple problemstilling er karakteriseret ved at være midlertidig og forbundet med få risikofaktorer. Det er eksempelvis flerlingefødsel eller forbigående sygdom, samt en sårbar familiesituation som

fx enlig forælder. Den vanskelige problemstilling er længerevarende og forbundet med flere samtidige risikofaktorer. Eksempler på dette kan være psykisk belastning hos forældrene eller længerevarende sygdom (fx kræftforløb) eller en vanskelig familiesituation fx skilsmisse. Den komplekse og uoverskuelige problemstilling er kendetegnet ved mange forskellige og samtidige belastende omstændigheder. Det kan være svær psykisk eller fysisk sygdom/handikap, usikre forældrekompetencer samt manglende netværk. Her ses ofte en svær familiesituation præget af konflikt, tidligere vold eller svigt.

De otte familier, der har medvirket i denne undersøgelse, falder inden for alle tre typer af beskrevne problemstillinger jf. HOME-STARTs egen evaluering. En antagelse kan være, at familier med komplekse problemstillinger er en anelse underrepræsenterede i evalueringen, fordi de ikke har haft overskuddet til at medvirke i interview. Boks 3.1. nedenfor angiver forskellige karakteristika ved de medvirkende familier.

Boks 3.1 Karakteristika ved de medvirkende familier

- Alle otte er kvinder/mødre i alderen 30-40 år.
- Enkelte har et enkelt barn, de fleste har to, få har tre eller fire børn. Der er i familierne et par eksempler på tvillinger.
- De fleste er alene med børnene (fraskilte eller fravær af far), enkelte bor sammen med børnenes far, som de er gift er samboende med.
- Der er variation i forhold til uddannelsesniveau: Nogle er ufaglærte, mens andre har en kort eller mellemlang uddannelse bag sig.
- Der er også variation i forhold til tilknytning til arbejdsmarkedet: nogle er på deltid, andre på fuldtid, andre er uden for arbejdsmarkedet enten aktuelt (fx sygemeldte) eller står permanent uden for arbejdsmarkedet (fx modtagere af førtidspension).
- Der er eksempler på familier, der er tilflyttere til området, mens andre er født og opvokset i Tønder Kommune.
- Familiernes netværk varierer. De fleste har et sparsomt netværk, der udgøres af nærboende bedsteforældre eller få øvrige sociale kontakter.

Familierne, der deltager i denne undersøgelse, er alle præget af at stå i eller have stået i en vanskelig periode i livet, hvor der opleves behov for ekstra støtte og hjælp for at kunne klare hverdagen. For en del af familierne er udfordringerne forbigående og har eksempelvis bestået i at være alene med nyfødte tvillinger, samtidig med at der er et større barn i familien, som også kræver opmærksomhed. En anden del af de medvirkende familier er dog mere sårbare eller udsatte på forskellige måder – for nogle familier ligger udsathed i den givne livssituation, eksempelvis at have fået et barn med særlige udfordringer efterfulgt af en konfliktfyldt skilsmisse. Der er også eksempler på familier, som befinder sig i en mere permanent udsathed fx grundet oplevet svigt og misbrug i morens egen barndom, som har påvirket voksenlivet og forældreskab. Nogle af disse forældre er præget af psykiske udfordringer, såsom tidligere depression og mildere psykiatriske diagnoser. Hvad angår børnene, er der få eksempler på børn med særlige og plejkrævende fysiske eller psykiske/socialt behov, mens de fleste børn, ifølge mødrene i evalueringen, har en normal hverdag i dagtilbud eller skole uden behov for særlige indsatser.

Størstedelen af de medvirkende familier er præget af en sårbar eller kompliceret familiesituation. De fleste er enlige mødre med sparsom kontakt til eller hjælp fra børnenes far. Nogle har en vanskelig eller konfliktfyldt relation til faren og har gennemgået skilsmisse. De få familier, hvor børnenes far bor og er til stede i hjemmet, er karakteriseret ved en situation, hvor faren typisk arbejder meget eller langt fra hjemmet, hvorfor moren ofte typisk har det primære ansvar for børnene og hverdagspraktik i hjemmet.

En del, men ikke alle, af de medvirkende mødre er karakteriseret ved at have en vis grad af usikkerhed i forælderrollen og at savne andre voksne at læne sig op ad i forældreskabet. De fleste familier har et sparsomt øvrigt netværk i form af få venner eller øvrige kontakter, hvilket gør, at de mangler mennesker i deres liv til at hjælpe i hverdagen og støtte dem, når situationen bliver presset.

Blandt de deltagende familier er der enkelte, som på tidspunktet for dataindsamlingen modtager andre indsatser eller foranstaltninger fra kommunen, hvorved HOME-START-støtten i disse tilfælde er et supplement til andre forebyggende eller understøttende indsatser.

3.2 Barrierer for at tage imod hjælp

For en del af de medvirkende familier har det været vanskeligt at takke ja til eller bede om hjælp fra HOME-START, blandt andet på grund af frygten for at møde fordomme og stigma som personer, der "ikke kan klare sig selv". Særligt for de familier, som selv har oplevet en svær opvækst, og måske har tidligere eller nuværende indsatser i gang fra kommunen, kan det være forbundet med

stigma og frygt for fordomme fra omverdenen at tage imod (yderligere) hjælp. En kommunal repræsentant, der har medvirket til at orientere familier om HOME-START, fortæller følgende:

Hvis man har haft lidt berøringsflade med kommunen måske i sin egen barndom, så kan det godt være lidt farligt at være involveret i kommunen på den måde, og de frivillige er jo ikke fedtet ind i kommunen på den måde, og så er det måske lidt nemmere for familierne at tage imod, end at der kommer en eller anden fra kommunen hjemme hos dem.

Flere beskriver, at de har haft betænkeligheder ved at takke ja til støtten i forhold til, om det betyder, at myndighederne vil gribe ind, eller om de vil blive opfattet som dårlige forældre af omverdenen. For nogle er det afgørende, at hjælpen er frivillig båret, som en form for "nabohjælp", der ikke registreres i deres sagsforløb.

Derudover peger nogle af de medvirkende familier på, at de er i tvivl om, hvorvidt de oplever sig selv "berettigede" til hjælpen, eller om de "tager hjælpen fra andre, som har endnu mere behov for den". Sådanne overvejelser udtrykkes også af familier, som falder inden for vanskelige eller endda komplekse problemstillinger. Fælles for familierne, der har deltaget i evalueringen, er, at det har "krævet noget" af dem at række ud efter hjælpen – en vis grad af overskud, åbenhed, erkendelse og lyst til at lukke et nyt menneske ind.

Pointen om, at det kan kræve ressourcer at modtage hjælp, er ikke unik for denne undersøgelse eller for HOME-START som indsats, men genfindes i andre studier af frivillige indsatser til familier, som ligeledes peger på, at der ses et underliggende krav om ressourcestyrke hos borgeren i forbindelse med at modtage støtte (se fx Perregaard 2020).

3.3 Familiernes ønsker til HOME-START-støtten

Som følge af de medvirkende familiernes forskellige situationer og problemstillinger ses der varierende forventninger og ønsker til, hvad familievennen skal hjælpe med og udfylde for en rolle for familien. Længere eller kortere perioder med svigtende overskud, manglende fodfæste i tilværelsen som småbørnsfamilie samt en eventuel usikker forældrerolle gør, at familierne står med et ønske om praktisk hjælp samt mental og social støtte, fx andre voksne, de kan tale med og læne sig op ad.

Der ses forskellige konkrete eksempler på, hvad familierne i evalueringen har haft af ønsker og forventninger til støtte. Boks 3.2. viser eksempler på, hvad familierne selv beskriver, at de ønskede sig at få ud af at få en familieven:

Boks 3.2 Ønsker til støtten fra familievennen

- Socialt samvær med andre voksne og at have nogle at tale og drøfte udfordringer med
- Hjælp til praktiske gøremål (fx tøjvask, madpakker og havearbejde)
- Mere tid til selv at udføre praktiske gøremål i hjemmet
- Mere tid til samvær med børnene qua en hjælpende hånd til praktiske gøremål
- Mere tid til sig selv og egenomsorg (fx gå tur alene, sove, tage bad)
- Andre voksenrelationer til børnene ud over mor/far (fx i fravær af bedsteforældre)
- En mand/faderfigur i børnenes liv.

Karakteristisk for mange af de medvirkende familier er, at de i en lang periode har haft vanskeligt ved at overskue daglige gøremål og haft en oplevelse af, at tingene "hobede" sig op i deres liv. En stor del af familierne i evalueringen ytrer derfor ønske om praktisk hjælp i hjemmet, som enten familievennen kan udføre, eller de selv kan klare, mens familievennen er sammen med børnene, som en mor her beskriver:

Jeg tænkte, at familievennen måske kunne give mig et pusterum en gang i mellem og give mig noget hjælp til det praktiske, så jeg følte, at jeg nåede noget mere. På det tidspunkt var de to små jo meget små, nu er de lidt større, så nu er det lidt nemmere, og jeg kan godt lave noget, samtidig med at jeg har dem, men det kunne jeg ikke rigtig med to små babyer, så der var jeg virkelig presset ud over alle grænser. Jeg kunne slet ikke nå noget, jeg følte simpelthen det hele væltede omkring mig.

En anden mor beskriver, at hun ønskede sig, at støtten kunne hjælpe med at give hende mere tid sammen med sine børn, efter at hun startede på arbejde igen:

Jeg var ked af, at gå fra at være på barsel og have mine børn hele tiden, og så til at skulle passe et fuldtidsarbejde, hvor vi kom sent hjem, og så havde vi måske lige halvanden time sammen, og så skulle de i seng. Det var hamrende svært for mig. Så hjælpen var egentlig med henblik på, at det trods alt gav mig en dag i ugen, hvor jeg bare kunne være sammen med dem og trække vejret.

En anden enlig mor beskriver også behovet for at få hjælp til det praktiske, men også ønsket om, at hendes søn får en relation til en anden voksen end hende, idet hun er meget alene med sønnen uden andre voksenrelationer i dagligdagen. Ligeledes fortæller yderligere en enlig mor, der er tilflyttet til området og derfor ikke har netværk eller bedsteforældre omkring sig, at hun håbede på, at familievennen kunne blive en form for "reservebedsteforælder" for hendes datter:

Det kunne være fedt, hvis det kunne blive sådan en reservebedste for min datter, og når hun blev lidt større, at det var en, som vi stadigvæk havde kontakt med. En som kunne komme og spise med og hygge.

Fraværet af nære voksenrelationer i nogle af familiernes liv står også tydeligt frem i flere af familiernes beskrivelser af, hvad forventninger eller forhåbninger til støtten. Dette ønske stemmer overens med med HOME-STARTs egne evalueringer, hvor ønsket om socialt samvær med andre oftest viser sig at være det primære ønske med støtten (HOME-START årsberetning 2021). Blandt de deltagende forældre i nærværende evaluering beskriver en mor således:

Jeg manglede noget selskab, nogle der gad at komme og spise med os og være med os. Uden at man betalte dem for det, eller man skulle føle, at det var en tjeneste, man fik. Alle de her følelser, man kan have ved, at man trænger sig på i en andens liv, eller at man skal betale for det, fordi det er egentlig ikke deres reelle interesse.

Moren vægter i sin fortælling værdien i, at interesse for samvær er gensidig mellem familien og den frivillige familieven.

Enkelte familier beskriver ønske om at få en mandlig familieven, som i en vis grad kan udfylde en manglende faderrolle eller være en maskulin relation i deres børns liv. Omvendt udtrykker andre en interesse i specifikt at få en (ældre) erfaren kvinde som familieven, og samtalepart i forhold til børn og opdragelse. Der ses lidt forskel på, hvilke forventninger der er til støttens indhold i forhold

til familievennens køn. Af flere af familiernes fortællinger fremgår der en indirekte forventning om at "når det er en mandlig familieven, vil han sikkert gerne hjælpe med alt det praktiske i hus og have", mens der ikke nødvendigvis er samme forventning, hvis familievennen er en (ældre) kvinde.

3.4 Om at blive familieven

HOME-START har få formelle krav til de frivillige, som ønsker at være en del af indsatsen. Som frivillig familieven skal man selv være forælder, eller have erfaring med familier og børn (eksempelvis gennem professionelt virke). Desuden kræves der en ren børneattest. Ud over at kunne komme i familiens hjem i minimum 2 timer om ugen i 6 måneder, lægges der vægt på, at familievennen udviser værdier som medmenneskelighed, respekt, nærvær og empati.

Alle frivillige familievenner skal gennemgå et forberedelseskursus på 20 timer, inden de kan matches med en familie og blive en del af indsatsen. Kurset ledes af den lokale koordinator, og indholdet af kurset er udviklet af HOME-START i tråd med kvalitetssikringsvejledning fra HOME-START Worldvide. Kurset klæder de frivillige familievenner på til rollen som familieven og indfører dem grundigt i indsatsens principper og praksis og medvirker til at styrke deres mellemmenneskelige forståelse med afsæt i refleksion over forskellige relevante temaer. Boks 3.3 viser eksempler på kursets formål.

Boks 3.3 HOME-START-kursets formål

- Lære HOME-START og HOME-START-tilgangen at kende
- Kende og forstå rollen som frivillig familieven i HOME-START
- Erkende egne fordomme, styrker og svagheder
- Værdsætte og respektere egen og andres livserfaring
- Udvikle en åben og tillidsfuld relation til koordinatoren for at kunne modtage vejledning og stille spørgsmål
- Blive fortrolig med lokale støtte- og netværksmuligheder for familier
- Blive bevidst og betydningen af at værne om børns trivsel.

Gennem kurset får den lokale koordinator solidt kendskab til de enkelte frivillige familievenner til brug for matchningen med en familie og til gavn for den fremtidige støtte og vejledning i indsatsforløbene, både til de frivillige familievenner og familierne, de kommer hos. Centralt er det også i forløbet omkring at blive familieven, at koordinatoren faciliterer erfarings-delning mellem de frivillige familievenner, og at de frivillige familievenner tilbydes temacafeer samt modtager supervision individuelt eller i grupper, fra koordinatoren. HOME-START har således også fokus på at skabe et fællesskab mellem de frivillige familievenner og en faglig fælles ballast at stå på. Derudover afholder koordinatoren faste opfølgende samtaler med både familier og frivillige familievenner ca. hver sjette uge, med det formål at sparre og rådgive parterne i det omfang, det er nødvendigt. Som frivillig familieven står man således aldrig alene med eventuelle udfordringer, der kan opstå i forløbene.

3.5 Hvem er de frivillige familievenner?

Dette afsnit giver en kort beskrivelse af de frivillige familievenner, der har medvirket i undersøgelsen. Ligesom karakteristika ved familier, der modtager støtte fra HOME-START, varierer, er de frivillige, der melder sig til familievenordningen også varierende, hvad angår deres profiler eller karakteristika. Generelt ses der interesse fra kvinder, der har nået pensionsalderen og derfor har tid til overs at give videre i forbindelse med frivilligt arbejde, men der er også god erfaring med at finde mandlige familievenner samt yngre personer, der ønsker at tage del i indsatsen som frivillig. Variationen fremgår blandt de familievenner, der har medvirket i denne evaluering.

De seks familievenner, som har medvirket i evalueringen, repræsenterer både forskellige aldre og køn samt forskellige former for beskæftigelse (tre er på arbejdsmarkedet), mens tre er pensionerede. Deres socioøkonomiske baggrunde varierer, men flere er, eller har været, beskæftiget inden for dagtilbud og skoleområdet, eller inden for det sociale område eller sundhedsområdet i kommunen. Alle er de et sted i livet, hvor der er tid til og ønske om at hjælpe andre og have noget meningsfuldt at give sig til ud over arbejdet, hvorfor de har opsøgt HOME-START. Alle har selv store eller voksne børn. Enkelte familievenner har tidligere i livet selv oplevet at stå i en sårbar/udsat position, hvad enten det er i form af belastede familiesituationer eller personlige udfordringer. To familievenner har tidligere eller nuværende erfaring med at være frivillig i andre organisationer, der støtter sårbare familier. De fleste har kun haft et enkelt forløb med en familie i regi af HOME-START, hvilket har sammenhæng med, at indsatsen i Tønder er relativt nystartet. På nationalt plan har 30 % af de frivillige familievenner haft tre eller flere forløb med familier gennem HOME-START (HOME-START Årsberetning 2021).

Det varierer, hvorfra familievennerne kender til HOME-START. Et par stykker har set annoncer for indsatsen og muligheden for at blive frivillig på Facebook og har derefter taget kontakt til HOME-START. En enkelt har hørt om indsatsen gennem en bekendt, som selv er familieven i en anden kommune, mens en tredje har læst om indsatsen i den lokale avis. Yderligere en frivillig fortæller, at hun til et arrangement i den lokale idrætshal har hørt om indsatsen fra HOME-STARTs koordinator i Tønder.

3.6 Egenskaber som familieven

Når en ny indsats startes op hos HOME-START, sker det via den lokale koordinator, der matcher en familie med en familieven. Familien har på forhånd mulighed for at drøfte ønsker og behov med koordinatoren, hvorefter de tre parter deltager i et "match-møde", hvor de bliver enige om indholdet af støtten og forventningsafstemmer sammen.

Mødet mellem familie og familieven foregår i høj grad på familiens præmisser, idet det er familievennen, der træder ind i familiens arena af hverdagsliv og ikke omvendt. Der lægges dog vægt på, at begge parter skal kunne tilpasse sig hinanden undervejs i forløbet, og flere beskriver også de kompromisser, der indimellem må indgås i forhold til, hvilken hjælp man kan få, eller i forhold til, om relationen udvikler sig, som de havde forventet eller ønsket sig. Et kompromis fra familievenners side kan fx være at acceptere, at støtten får en anden form, end man har forestillet sig. Ønsket har måske været at bidrage med omsorgsmæssig støtte over for familiens børn, mens støtten i nogle tilfælde endte med primært at være målrettet forældrene, fordi familiens samlede behov her var størst.

Generelt beskriver både familier og familievenner, at en central egenskab som familieven er "at have overskud" og "evnen til at sætte sig selv lidt i baggrunden", idet de skal kunne indgå i familiens hverdag og kunne træde ind i de udfordringer og det kaos, der indimellem kan forekomme i småbørnsfamiliernes liv. Her fremhæver både familier og familievenner en balancegang mellem, at familievennen skal være i stand til at lægge sig selv og egne behov til side, samtidig med at vedkommende også skal kunne give noget af sig selv for at opbygge en relation og bånd til familien. Som en familieven beskriver, er man "*sig selv som familieven, men man holder også sig selv lidt i baggrunden, for vi er der jo ikke for vores egen skyld*".

En anden familieven forklarer, at hun også har bragt sig selv i spil: "*Jeg har følt, at det var vigtigt at give lidt af mig selv, så hun også vidste lidt mere om mig*". At have interesse for andre mennesker og en lyst til at komme tæt på en familie, der eventuelt har det svært, er også centralt i beskrivelserne af, hvilke

egenskaber der er vigtige hos frivillige familievenner. Koordinatoren kalder dette "at elske mennesker", og flere familier og familievenner uddyber med at beskrive vigtigheden i ikke at være fordomsfuld og have lyst til at hjælpe og kunne møde familien med et vist overskud til at rumme de udfordringer, som familien står i. En mor beskriver det således:

En familieven skal have noget overskud i sit liv, som man ikke ved, hvor man ellers skal placere. Jeg har jo været lidt tung at komme hjem til, fordi jeg har haft så meget på hjerte og har været igennem så mange ting, som jeg har haft behov for at tale om, så man skal have et overskud og være stærk. Hvis man føler, at man ikke har plads til at høre på andres problemstillinger, så skal man ikke gøre det, fordi jeg tænker, at alle familier har jo et eller andet. Det er ikke sikkert, at det er tungt alt sammen, men noget, som der måske er behov for hjælp til.

Det fremhæves også af familierne, at det er vigtigt at have tid til overs, at være fleksibel i forhold til at planlægge støtten efter familiens behov og at være stabil i forhold til, at familien regner med én. En familieven beskriver ligeledes, at man ikke bør være for presset, og at man bør sikre, at man har god tid til den familie, man skal støtte: "*Selvom 2 timer om ugen ikke lyder af meget, så skal det være der, og man skal komme med et overskud. Det nytter ikke, at man selv er presset, for så giver det ingen værdi, for den der skal modtage det.*"

Vi ser også enkelte eksempler på, at matchet ikke har fungeret optimalt for familien eller familievennen, uden at det har været konfliktfyldt eller ubehageligt for parterne – kemien har bare manglet, eller familien har oplevet, at familievennen ikke har haft tid eller overskud nok til at være til stede for familien. En mor beskriver, at hun havde en fornemmelse af, at familievennen havde gabt over for meget, og hun fik det indtryk, at familievennen ikke magtede opgaven. Den pågældende mor fik en ny familieven, som hun omvendt oplevede kom med et stort overskud og engagement.

I et andet tilfælde beretter en anden mor om, at den familieven, de fik tildelt, måtte springe fra efter et par gange af private årsager, og at "*det er fair nok*". Der er således blandt de deltagende familier og familievenner erfaringer med, at overskud hos familievennen er vigtigt, og at matchet på mange måder er afgørende og samtidig svært at forudsige, hvorfor der uundgåeligt vil forekomme match ind imellem, som må omgøres.

4 HOME-STARTs betydning for familierne

Dette kapitel beskriver HOME-START-støttens betydning for familierne og giver eksempler på, hvilken karakter støtten kan have. Kapitlet viser, hvordan støtten kan være alt fra venskabelig støtte og omsorg til praktisk hjælp i hjemmet. For alle familierne har støtten haft en positiv betydning på den ene eller anden måde – for nogle en meget mærkbar betydning i forhold til at finde fodfæste og mestre hverdagen på lang sigt, og for andre en mere kortsigtet, lavpraktisk hjælp i en begrænset periode præget af manglende overskud.

Boks 4.1 på næste side giver eksempler på nogle af de ting, som familierne oplever, at støtten fra familievennen har hjulpet og støttet med, og som udfoldes i de følgende afsnit.

Boks 4.1 Eksempler på støtte fra familievennen

Støtte til forældre/forælderrollen:

- Mulighed for egen tid til forælder (primært mor) til fx sove og tage bad
- Samtaler om dagligdagen og eventuelle udfordringer
- Input til og andre perspektiver på forælderrollen
- Ideer til/perspektiver på barnets udvikling fx "Fars legestue" og lignende
- Kendskab til nærmiljøet og nyt netværk
- Længerevarende relation og varig hjælp i familien, fx børnepasning.

Samvær med børnene:

- Lege og spille
- Læse bøger
- Lektiehjælp
- Udendørs aktiviteter
- Ture og udflugter (med og uden forældrene)
- Hente børn i vuggestue og børnehave
- Gå tur med barnevogn og hjælpe med lure til små børn.

Praktisk hjælp i hjemmet:

- Madlavning
- Tøjtvaske
- Oprydning
- Smøre madpakker
- Havearbejde
- Hjælp til at samle møbler og indrette hjemmet (fx hænge lamper op)
- Gå tur med hunden/dyrepasning.

4.1 Overskud og ro til gavn for hele familien

Støtten beskrives af flere som værende til gavn for alle i familien. Forældrene oplever hjælpen aflastende, hvilket giver en afsmittende effekt i forhold til samværet med børnene. Samtidig udtrykker nogle, hvordan børnene i familien har vist glæde ved at opbygge en relation til familievennen, som viser interesse for børnene, som en mor her forklarer:

Mine drenge har bare været så glade for den her familieven. Han gjorde virkelig også en forskel i vores hverdag, han faldt bare så megagodt ind. Det var virkelig en aflastning for mig, at han kom.

Denne mor forklarer, hvordan hendes drenge jævnligt spurgte efter familievennen, og at de alle så frem til den dag i ugen, hvor han skulle komme. Andre fortæller, at børnene ikke har bedsteforældre eller andre nære familierelationer, og at familievennen således ansås som vigtig for børnene i forhold til at opbygge tillid og relation til andre voksne. Støtten har i mange tilfælde en social karakter i form af at være en venskabelig relation for både børn og voksne, så forældrene ind i mellem kan trække sig fra samværet med børnene og oplade egne "batterier", mens en anden voksen tager over.

Ro og overskud fremhæves netop af flere af familierne som det primære udbytte af støtten. Særligt mødre, der er alene med to eller flere børn, sommetider børn med særlige udfordringer, oplever, at det betyder meget at vide, at en ekstra voksen er til stede og hjælper en gang om ugen, hvorved børnene bedre kan opnå voksenkontakt og opmærksomhed. Det har skabt ro og har smittet positivt af på børnene, som en mor her fortæller:

På det tidspunkt var mine forældre ikke så meget til hjælp. Der klarede jeg eftermiddagene selv, men så vidste jeg, at familievennen kom en gang om ugen. Så på de eftermiddage var jeg meget mere rolig, fordi jeg vidste, at begge børn var i gode hænder, og jeg havde tid til dem – de fik begge tid og opmærksomhed. Så fik jeg også selv mere overskud om aftenen. Hvis jeg er mere rolig, så er børnene det jo også, og det kunne jeg helt klart mærke, at den ro var der de dage.

Det overskud, der genereres ved at få ekstra hjælp, opleves som overskud, der rækker ud over de 2 timer, hvor familievennen er hos familien. En mor beskriver, at støtten medvirkede til, at hun fandt mere overskud resten af ugen, fordi hun vidste, at der var hjælp den dag, hvor familievennen kom. Den faste ugentlige støtte gjorde eksempelvis, at vasketøj kunne gemmes til denne dag, og dermed kunne tid til børnene prioriteres også andre dage i ugen. På den

måde gav det overskud at vide, at der kom hjælp til praktiske ting, når familievennen kom.

4.2 Et pusterum, der giver overskud i hverdagen

Det har jo i det lange løb været med til, at jeg kunne trække vejret lidt den dag, han kom, så jeg de andre dage i ugen har haft et lidt større overskud. Det er på den måde også kommet børnene til gode.

I nogle tilfælde har familievennen efter både familiens og eget ønske primært bidraget med praktiske gøremål i hjemmet for at aflaste familien på det punkt, mens der i andre familier har været fokus på, at familievennen har tilbragt tid med børnene, mens forældrene selv kunne gøre praktiske ting eller tage en pause og finde overskud. En mor, som er alene med sine børn, beskriver eksempelvis, hvordan tiden, når familievennen er i hjemmet, blev brugt til at genfinde overskud til at være der for børnene:

Når jeg har været helt smadret og ikke har fået sovet, så har jeg kunnet gå ind og sove en time. Så jeg har været et bedre menneske senere på dagen.

Aflastning og tid til egenomsorg giver øget overskud til at være der for børnene. En familieven beskriver ligeledes, hvordan hendes hjælp ofte giver anledning til, at moren i familien kan få en time for sig selv:

Når jeg kommer, så har hun tænkt, at hun går en lang tur med hunden eller løber en tur, så hun bruger helt klart det, at jeg er der, og det, at hun er tryk ved, at jeg er der med børnene, som et pusterum til hende selv også. Og det har vi også snakket om, at det er bare helt okay (...) Sidste gang jeg var der, gik hun en lang tur (...). Der så hun lidt mere frisk ud, da hun kom tilbage.

For mange af de medvirkende familier har disse 2 timer stor betydning i form af ekstra tid i en presset hverdag – tid med ekstra hænder i hjemmet, tid til at drage omsorg for sig selv eller børnene, mens familievennen hjalp med praktiske gøremål, eller tid til at forældrene selv kunne klare praktiske gøremål, mens familievennen tager sig af eller laver aktiviteter med børnene. Den tid, det nærvær og den praktiske hjælp, som familievennen bidrager med, beskrives af flere af familierne som *”et pusterum til både mig og børnene”*, hvor der kan genfindes overskud til hverdagen og familielivet, som en mor her forklarer:

Det er klart, at hvis der er lagt vasketøj sammen, og jeg har lidt mere ro i hovedet, jamen så er der også tid til at sætte sig ned og lege med perler eller gå en tur sammen med børnene. Så det har været os alle sammen til gavn.

4.3 Leg, aktiviteter og meningsfuldt samvær

Stort set alle de medvirkende familier beskriver, at familievennerne i større eller mindre grad har tilbragt tid med børnene under besøgene, og flere beskriver, at familievennen også har en selvstændig betydning for børnene. Afhængigt af børnenes alder har de leget og lavet aktiviteter på børnenes præmisser, hvilket har været til gavn for både børn og forældre. Mange af forældrene beskriver, at børnene og familievennen eksempelvis har leget i haven, læst bøger, hjulpet med lektier, hvis der er større børn i familien, og i det hele taget været sammen på en måde, der opleves som hyggelig og tryk for både børn og familieven. En mor fæller således:

Han legede med børnene, de blæste sæbebobler eller legede i haven. Min største dreng hjælper ham med forskellige ting i haven. Bare det, at han kan give flyvture, det synes min dreng, er det fedeste. Så jeg synes, at vi alle sammen får noget ud af det.

Flere familier giver udtryk for, at støtten fra familievennen har en selvstændig værdi for børnene og lægger vægt på i deres fortællinger, at både børn og familievennen tilsyneladende nyder samværet, som en mor forklarer det her:

Lige så snart hun træder ind i huset, mærker man, at hun [familievennen, red.] kan lide børn. Det er ikke sådan, at nu skal hun have en time til at gå med min datter, så jeg kan få lidt ro. Hun hyggede sig med det. Jeg kunne fx stå og tage imod hende i døren, men så kiggede hun bare forbi mig og lavede sjov med min datter. Min datter synes jo, det var dejligt, at der kom én og lavede fis med hende, og hun kunne mærke, at det var en, der kunne lide børn.

Også en mor, som er alene med tre små børn, beskriver, at deres familieven lærer børnene forskellige ting, som hun ikke selv ville kunne, blandt andet nye sange, og at familievennen på den måde har en særlig værdi for børnene:

Hun er jo så kommet med nogle andre ting, som jeg jo ikke har. Altså så har hun måske lært dem noget om sange eller noget, som jeg ikke lige kendte. Det har jo givet os alle sammen et eller andet. Og de store har jo været helt vilde med hende, fordi hun lyttede jo til dem.

Ligeledes fortæller en anden mor, hvordan hendes familieven har vist hendes datter ting i haven, som hun *"ikke selv har øje på"*, men som datteren virkelig var glad for at lære. Moren forklarer, hvordan datteren *"stadigvæk nu kommer og vil fortælle mig om ting hun, fik fortalt fra familievennen"*.

4.4 Et boost i hverdagen fra en anden voksen

Ifølge HOME-STARTs egen evaluering oplever 60 % af familierne, at de ikke har adgang til hjælp i hverdagen (HOME-STARTS Årsberetning 2021). En del af de medvirkende familier er netop karakteriserede ved et forholdsvis isoleret hverdagsliv med sparsom social kontakt til andre end måske bedsteforældre eller få bekendte. Det gælder eksempelvis nogle familier, der for nylig er flyttet til området og derfor mangler netværk, men også familier med enlige mødre og uden meget overskud eller tid til sociale aftaler og aktiviteter uden for hjemmet. Derfor har tiden med familievennen for disse familier også et socialt element, som bringer en anden form for samvær og mulighed for andre og nye aktiviteter ind i familiens hverdag. Flere af familierne beskriver familievennen som *"et frisk pust"* og én, der bringer noget *"nyt"* ind i familielivet.

Selvom det kun var en gang om ugen i et par timer, så spurgte min datter efter hende. Vi tog nogle gange på en tur. Det var nogle gange langt over de 2 timer, som vi egentlig havde. Så tog vi ned og fik is og tog på legepladsen. Det giver bare et boost i ens hverdag, at man lige kan have en, som kommer og laver noget andet med os, end det vi plejer at lave – at vi kommer lidt ud af den hverdagsrutine og får et frisk pust – vi går op og ned ad hinanden hele tiden, så at der lige kommer en, der kan bryde den der trivialitet ... Det var rart lige at komme ud og blive rystet lidt og få noget positivt ind i vores liv.

Familievennen kan repræsentere noget andet end forældrene og bidrage med nye perspektiver i familiernes dagligdag – en nærværende voksenkontakt, der bringer noget nyt og positivt.

4.5 Øget selvtillid og opbakning i forældrerollen

Hvis jeg havde stået selv med det, ved jeg ikke, hvad jeg ville have gjort. Der er det bare vigtigt, at der er nogen til at hjælpe, der bare er der og giver vejledning og kan tage over, når det hele brænder sammen, fordi det gør det bare, især når man har de små børn.

For mange forældre har hjælpen fra familievennen bidraget til øget tro hos dem på, at kan mestre hverdagen og finde mere selvtillid og ro i forældrerollen. Enkelte forældre beskriver netop, hvordan familievennen også har fungeret som en støttende relation i forhold til at bakke dem op i, at de gør det godt nok for børnene. En enlig mor beskriver:

Hun [familievennen, red.] har en forståelse af, hvad det vil sige at have børn, der er så små. Jeg kunne snakke opdragelse og alle de der ting med hende, og hvad min bekymring er. Alle de der ting, hvor man mangler den anden person. Hun kunne kigge på barnet og sige: "Det skal du ikke være bekymret for, for hun gør det og det". Og bare det at have et lidt andet fokus, når man kører lidt død i det og tænker, at man bare ikke gør det godt nok.

Citatet vidner om, at familievennen har været en sparringspartner og en personlig støtte i forhold til at finde selvtillid i rollen som mor, som hun ofte har haft usikkerhed omkring, idet hun er alene med barnet uden særligt netværk omkring sig. Familievennen har bekræftet moren i, at hun gør det godt, og har fjernet nogle af de bekymringer, hun har i forhold til sit barn, fordi hun kommer med en viden om forældreskab fra sin egen erfaring som mor – en erfaring, der bringes i spil i relationen. Moren uddyber, at familievennen har bidraget med noget andet end hendes egne forældre, som ikke på samme er åbne og giver sparring på håndtering af det lille barn i familien.

Morens udsagn om relationen til familievennen og den støtte, hun har modtaget, bekræfter også den peer-to-peer-tankegang, som HOME-START arbejder ud fra, i form af at lade forældre støtte forældre ved at trække på erfaringer fra deres eget forældreskab, hvis de selv er forældre. Dette beskrives tillige af flere familievenner, der nævner, at de bringer deres egne erfaringer som forældre eller bedsteforældre i spil i relationen til familierne – i samværet med de små børn og i høj grad også i relationen til forældrene.

Beskrivelsen af at have en anden voksen at tale med end sine egne forældre, der kan støtte og give feedback til forældrerollen, genfindes i andre beskrivelser af relationen til familievennen. Nogle fortæller også, hvordan de til HOME-

START-koordinatoren havde udtrykt netop et ønske om én at snakke med, som ikke var del af deres eget familie-netværk, og som kunne bidrage med opbakning:

Det, jeg havde allermest brug for hjælp til, var at have én at snakke med – én som ikke var en del af min inderkreds, en som kunne se lidt objektivt på tingene. Én der kunne komme med nogle andre input end, hvad jeg er vant til at høre. Folk, der ikke kender en vildt godt, kan komme med nogle andre input, og det må jeg sige, det har min familieven virkelig gjort, og hun har ikke været bange for at sige: "Prøv lige at slappe af, prøv at trække vejret", og det er lige præcis sådan noget, jeg har brug for.

Blandt familievennerne gives der også eksempler på, at deres funktion har været at bakke op og lytte til den unge mor, som savnede nogle at tale med og manglede selvtillid i forælderrollen, som en familieven fortæller om her:

Jeg blev sat sammen med en ung mor og det blev en rigtig fin konstellation, fordi hun havde brug for en at snakke med, og en der kunne lytte, fordi hun havde meget lidt tiltro til sig selv. Så støtten har været samtale og at få hende bakket op. Så vi har spist sammen, og det ville hun meget gerne, fordi hun havde så få kontakter, og det var vigtigt for hende at se nogle mennesker.

Blandt familiernes beskrivelser ses der også eksempler på, at familievennen har ageret støtte og sparringspartner i situationer, hvor det kan være vanskeligt at stå alene med barnet, som aleneforælder, fx et behandlingsmøde angående et forløb til barnet med svære udfordringer, eller et møde med barnets daginstitution.

4.6 Afsmitning på job- og uddannelsessituation

Flere udtrykker, at det er svært at have overskud til både job eller uddannelse og børn, når man fx er alene med børnene eller har et barn med handicap eller andet, som gør, at man er i en presset situation. Der gives blandt familierne eksempler på, hvordan familievennens besøg indirekte havde en afsmittende betydning for arbejdslivet og ikke mindst sammenhængen mellem familie- og arbejdsliv, som moren her forklarer:

Jeg tror, at det har haft en betydning for mig i forhold til at have overskud til at tage hjem fra arbejde, det her med at skulle magte at lave aftensmad og magte at hente børn og magte at kunne rumme

dem, hvis man har haft en lang dag på arbejde, og hvis det så stresser samtidig, så er det også svært at give slip på den stress, og så tager man den med sig på arbejde næste dag, og så fuldfører man ikke på samme måde så god en arbejdsindsats, som man kunne have gjort. Så på den måde kan det godt have haft en betydning.

Enkelte nævner også, at de konkret har haft aftale med familievennen om, at denne har hentet børnene tidligt fra daginstitution, hvilket har frigivet tid til arbejdet, samtidig med at familien har kunnet se frem til samvær med familievennen. Eksempelvis beskriver en ung mor således:

Min familieven ville gerne hente min datter i vuggestue den dag, vi ses, så hun hentede hende klokken tre, og jeg kom først hjem til dem klokken fire fra arbejde. Hvis du ikke fungerer derhjemme, så fungerer du bare heller ikke på arbejde, og hvis du føler dig mere presset derhjemme, så kan du ikke overskue dit arbejde samtidig. Man bliver depressiv af det. Det her med, at barnet kan blive hentet lidt før en dag, og at man så er sammen med den her person, som virkelig gerne vil ens barn, det gav mig det, at jeg i hvert fald havde den dag at se frem til, så jeg bedre kunne overskue hverdage og arbejde.

Moren beskriver, at det giver ro i løbet af arbejdsdagen, at der kommer praktisk hjælp og socialt samvær til både hende og barnet, men at det også i et bredere perspektiv giver overskud til at passe sit arbejde at få hjælp fra familievennen, som hun også har gjort brug af ved datterens sygdom for at kunne passe sit arbejde. Moren har ikke noget netværk at trække på og frygtede for sin arbejdssituation grundet gentagne perioder med sygdom hos barnet, og her tilbød familievennen at træde til.

Blandt de medvirkende familievenner findes også et eksempel på, hvordan støtten fra familievennen har bidraget til, at moren har genvundet selvtillid og fået nyt job efter en periode med sygemelding. Familievennen forklarer:

Da hun [moren, red.] begyndte på arbejde igen efter barsel, gik der ikke ret lang tid, før hun blev sygemeldt igen, fordi hun var simpelthen for sårbar. Hun kunne ikke klare at være på arbejde. Hun havde også lidt problemer med angst, men efter et halvt år havde hun fået oparbejdet så meget selvtillid, at det lykkedes hende at få et nyt job, og det har hun det rigtig godt i. Og jeg tror ikke, at hun havde fået det job, hvis der ikke havde været nogen til at fortælle hende, at hun var en god mor, og at datteren trives godt, og at hun selv er meget værd. Det er så vigtigt, at du får opbakning.

En anden familieven beskriver, at moren i den familie, hun kom hos, var under uddannelse, men havde mange udfordringer og derved vanskeligt ved at

passer lektier og skole. Besøget af familievennen har derfor været brugt til at, at moren kunne læse lektier, mens familievennen gik tur med børnene, og forløbet blev af den grund forlænget. *”Det har været rigtig svært, men hun blev færdig med sin uddannelse”*, forklarer familievennen, som sammen med moren og koordinatoren var blevet enig om, at fortsætte støtten, så moren kunne få en chance for at færdiggøre sin uddannelse.

4.7 Relationer og socialt netværk

Altså efter det første halve år, der var det jo allerede mere et venskab, end det var et besøg mellem en frivillig og familie.

Flere af de medvirkende familier er karakteriseret ved begrænset socialt netværk, og nogle enkelte, som eksempelvis er tilflyttere til kommunen, beretter om stort set ingen sociale kontakter, der ville kunne træde til og hjælpe i deres hverdag. For disse familier har familievennen stor betydning som en stabil social kontakt i en svær periode i deres liv, samtidig at vedkommende er en praktisk hjælp. Andre familier har netværk omkring sig og adgang til hjælp i form af fx bedsteforældre i nærheden, som imidlertid af forskellige grunde, fx fordi de stadig er på arbejdsmarkedet eller har fysiske skader, ikke altid står til rådighed for familien i hverdagen.

Samtidig beskriver familierne, at familievennen repræsenterer noget andet end at være familie. Relationen mellem familie og familieven har karakter af noget andet end det, som fx bedsteforældre eller anden familie kan bidrage med. Nogle forklarer, hvordan de ikke ønsker, at bedsteforældre eller anden familie skal *”trækkes på som aflastning og praktisk hjælp”*, og at det samtidig er gavnligt at se andre end sine forældre. *”Min mor skal jo være mormor for mine børn og ikke aflastning”*, forklarer det.

En mor forklarer, hvordan hendes forældre i en periode har hjulpet meget i hjemmet, og at det medvirkede til at bevare en god relation mellem hende og hendes egen mor, at de fik tilbudt en familieven, som hun netop kunne bede om hjælp til praktiske gøremål og på den måde sikre, at hendes egen mor kunne *”nøjes med at være mormor”* når hun var på besøg. Således er der eksempler på familier, der har adgang til hjælp i deres netværk, men for hvem familievennen er vigtig for ikke at tyndslide det eksisterende og måske sparsomme netværk, de har. At støtten netop er noget andet end, hvad bedsteforældre kan bidrage med, bakkedes også op af en familieven, der beskriver, at hun oplevede, at familien havde brug for et andet input end, hvad deres bedsteforældre kunne komme med, hvilket hun netop kunne repræsentere for familien:

Jeg tror faktisk, at jeg kunne bidrage med noget andet. Også fordi hun er jo ikke min datter (...) Jeg har gjort meget ud af at rose hende – fortælle hende, hvor dejlige og skønne hendes unger er. Det kan det godt være lidt anderledes, hvis det er ens mor eller svigermor.

4.8 Kravfri støtte

Flere eksempler vidner om, at en del af familierne anser familievennen som en mellemmenneskelig kontakt med mulighed for en fremtidig relation mere end blot som praktisk hjælp. Det hænger blandt andet sammen med, at familievennerne ikke er ansatte i kommunen, som familien modtager hjælp fra, som en mor her forklarer:

Det er helt et almindeligt menneske. På mange måder er det jo en måske-ven, der træder ind af din dør. Det er en levende relation. Det er en mulighed for at udvikle noget. Der skal ikke være den samme professionalisme, som hvis det var en kommunal ansat, og du ved også, at der ikke den samme registrering, som der ville være, hvis det var en kommunal ansat.

Beskrivelsen vidner om den kravfrihed, der kan ligge i relationen mellem familie og familieven, idet familievennen kommer som en frivillig i hjemmet og således heller ikke stiller krav eller forventer noget, som en forælder måske ville have gjort. Det samme giver familievennerne udtryk for. Her er der også en oplevelse af, at relationen er uformel, afslappet, i kraft af at hjælpen er frivillig, hvilket er i modsætning til eventuel hjælp fra kommunen. Det er en mere nabo-lignende, mellemmenneskelig kontakt: *”Man er jo ikke ude som socialrådgiver, man er der jo bare som sådan... ligesom hvis man var en nabo, som bare hjælper til”,* forklarer en familieven.

4.9 Fra praktisk hjælp til en venskabslignende relation

Støtten udvikler sig i en del af de tilfælde, som denne kvalitative evaluering har afdækket, til en venskabslignende social relation, der indebærer, at familievennen i forløbet kommer tæt på familien og udgør en stabil og nær ressource, hvilket i udgangspunktet er tanken med familievennens rolle. Familievennen bliver en samtalepartner, som familien kan dele både glæder og sorger med. En mor beskriver her, hvordan familievennen i løbet af perioden helt naturligt kom mere ind på livet af hende og hendes børn:

Vores familieven kom bare med, hvad han var, og så stak han lige finger i jorden, og han så bare så godt, hvor vi var. Altså mine drenge og jeg, hvor var vi, og hvor kunne han hjælpe og tage over. Han var bare så god til at møde os der, hvor vi så lige var. Og han var bare så afslappet og spurgte bare eller sagde bare. Han kom sådan helt naturligt også lidt mere ind på livet af os.

Også en mor, som er alene med to drenge, fortæller, at hendes familieven startede med at hjælpe praktisk i haven, men ofte endte med at spise aftensmad med dem, til glæde for både familieven og familie:

I første omgang kom han og hjalp med at få styr på haven, så efter et stykke tid ville han også gerne være med til at lege lidt med drengene. Så begyndte vi lige så stille på, at han kom indenfor og var med drengene, mens jeg lavede aftensmad, og så er vi faktisk blevet rigtig gode venner derfra. Det er så fedt, hver gang han kommer forbi, fordi at drengene synes, at han er så sjov, men også fordi at vi går godt i spænd, ham og jeg. Bare det, at der kommer en og spiser aftensmad sammen med os, det der med at kunne snakke omkring aftensmaden.

For nogle udgør familievennen desuden en indgang til udvidelse af familiens sociale netværk og en lokal kontakt, der har introduceret til lokalområdet og til nye venskaber. Særligt for de familier, der er flyttet til Tønder-området for nylig og derfor intet netværk har i området, har det været gavnligt, at familievennen har taget familien med på ture i lokalområdet, hvilket har været en god måde at lære området at kende på.

4.10 Mulighed for et længerevarende venskab?

Når et forløb mellem familieven og familie afsluttes, er det op til de to parter at holde relationen ved lige, hvis der er gensidigt ønske om det. Nogle holder kontakten lidt på distance, andre har knyttet tættere bånd og taler ofte sammen, mens andre igen afslutter forløbet, uden at der er ønske om et venskab:

Selvom det ikke altid er et strålende venskab, der bliver skabt, så er det stadigvæk en hjælp. Jeg synes stadigvæk, at det var lækkert, at hun kom og hjalp mig med at lægge alt tøjet sammen. Det der med, at der er andre, der kan hjælpe med at tage fra før aftensmaden, eller bare at tale lidt med.

En anden familie beskriver omvendt, hvordan de fortsat, et halvt år efter ophør af familieven-ordningen, har kontakt til deres familieven: "Hun er en, jeg bare

kan ringe til uanset hvornår”, forklarer moren og fortsætter med at fortælle, at hun ”bruger hende meget til at snakke om nogle af de svære ting – hun forstår det”.

De ses ikke ofte, men har fx været ude og spise sammen. På den måde spiller familievennen stadig en rolle i hende og familiens liv som en betroet ven, der lytter og forstår hendes situation. Andre familier beskriver, hvordan en varig kontakt til familievennen har betydet, at de har kunnet få hjælp til fx pasning af børnene efter støtteperioden. En familieven har ifølge moren udtalt, at der *”ikke er nogen mening med, at man skulle danne et nært forhold med børnene og så bare sige, nå men nu er der gået et halvt år, nu er jeg væk igen”*. Moren forklarer, hvordan familievennen hun har haft lagde vægt på *”relationen og ikke bare, at man tilbyder en service”*.

Der ses således også eksempler på, at relationen mellem familie og familieven udvikler sig i en retning, hvor den gør sig fri fra den organisatoriske kontekst eller ramme, hvor den startede, og bliver til et privat venskab uden om HOME-START. Hvis relationen varer ved ud over det forløb, som faciliteres af koordinatoren fra HOME-START, er det op til familien og familievennen at fastholde og vedligeholde relationen uden HOME-STARTs indblanding. (For yderligere perspektiver omkring grænser mellem en ven og et frivilligt organiseret venskab, se fx Perregaard 2020).

5 HOME-STARTs betydning for familievennerne

Der kan være mange grunde til, at de frivillige familievenner ønsker at tage del i HOME-START-indsatsen. Dette kapitel giver eksempler på, hvad der har motiveret de medvirkende familievenner til at melde sig som frivillige, og beskriver også, hvilket udbytte de oplever at få ud af rollen som familieven.

5.1 Meningsfuld støtte og samvær med børn

For alle de medvirkende familievenner gælder det, at de af forskellige personlige og til dels fagligt relaterede årsager har prioriteret at bruge tid og overskud på at opsøge nye aktiviteter, som fx at tage del i frivilligt arbejde. Dette er sket ud fra et ønske om at bruge den ekstra tid på noget meningsfuldt og opleve følelsen af, at man kan bidrage med noget:

Når man er pensionist, så har man brug for at kunne bruges til noget. Det er rart at have noget fast i løbet af ugen og være i gang og føle, at man kan bruges stadigvæk.

En anden familieven forklarer ligeledes:

Jeg var færdig med at arbejde, og så kunne jeg også godt tænke mig... Et eller andet skulle jeg lave, og så har jeg haft med børn at gøre i så mange år. Det har været dejligt, når jeg har kunnet hjælpe nogle forældre.

For disse familievenner handler det om at have noget meningsfuldt at give sig til i hverdagen og at få følelsen af, at man stadig kan bruges til noget. En del af dem beskriver ønsket om at have med børn at gøre, særligt efter at deres egne børn er blevet voksne, og de endnu ikke har børnebørn. "Det kunne da været meget skønt det der med at være tæt på nogle børn igen", som en forklarer. Også familievenner, der har børnebørn i eget netværk, eller fortsat arbejder med børn, udtrykker et ønske om at "være der for nogle andre børn, på en anden måde". Det er en anden relation, man indgår i, når man træder ind i en presset småbørnsfamilie, som fx ikke selv har meget netværk, end når man er bedsteforældre til børn i sin egen familie. Man kommer udefra og kan give noget andet. Man har ingen forhistorie sammen, men er udelukkende sammen om det at få familiens hverdag til at fungere og børnene til at trives.

5.2 Et "pusterum" fra et travlt arbejdsliv

To af familievennerne udtrykker, at deres frivillige arbejde som familieven giver dem noget, som deres fuldtidsarbejde ikke kan i samme grad – at beskæftige sig med noget, der giver værdi ind i ens eget liv på en måde, som ens øvrige arbejde måske ikke gør, og følelsen af at gøre en direkte og mærkbar forskel:

Da jeg startede som familieven, var jeg i et lederjob på uddannelsesområdet, og her mærkede jeg at mangle noget indhold – noget mere i mit liv – at kunne gøre en forskel på en anden måde. I forbindelse med at jeg havde været syg og skulle i gang igen, så skulle det være noget, der gav mig et "drive", og jeg kunne mærke, at det her, der passede jeg rigtig godt ind, og det gav mig en masse værdi.

Til trods for at familievennen har et travlt job, der også indebærer at være tæt på og omkring mennesker, beskriver vedkommende, at det at være familieven har en anden værdi i kraft af den nære relation til den familie, man kommer hos, fordi man let kan se den forskel, man gør hos familien. En anden familieven beskriver, at hun oplever rollen som familieven som et pusterum, netop fordi hendes hverdag med fuldtidsjob er travl og krævende:

Det, jeg får ud af det, det tænker jeg, er meget det der med, at jeg har 2 timer, hvor jeg ikke skal tænke på andet. Og det giver bare god energi. For mig er det helt klart et pusterum i en lidt travl hverdag. Det giver også mig en masse energi, selvom det så er en ting i en travl hverdag. Altså min telefon ligger altid ude i bilen og jeg kigger aldrig på uret, jeg er der jo bare. For mig handler det om netop, at jeg ikke skal være på arbejde, jeg skal også bare have det der pusterum og lave noget helt andet end det, jeg plejer at lave.

For hende kan de 2 timer om ugen være en pause, idet hun skal koncentrere sig om at være til stede for nogle andre og træde ud af sin egen dagligdag.

5.3 Mulighed for nye relationer

En del af familievennerne beskriver også ønsket om og muligheden for at danne relationer til familierne, ligesom vi også ser det hos familierne selv. En familieven beskriver, hvordan relationen til den yngre mor, hun var frivillig hos, efter kort tid blev mere som et venskab, uden om den organisatoriske ramme, og ikke blot en relation mellem en familie og en frivillig. Det blev en relation,

hun også oplevede udbytte af socialt og personligt, fordi de havde fælles interesser og mange gode samtaler, men også praktisk, idet moren eksempelvis kunne hjælpe hende med ny teknologi.

Vi hører også eksempler fra familierne om, at det også opleves at være en gensidig relation for familievennen, som en mor her forklarer:

For hende [familievennen, red.] var det også det her med, at man danner nye relationer i stedet for at være en service, og hun har pointeret flere gange, at det er jo for os begge to, og det giver meget, at hun kommer hos os.

Følelsen af, at det hos familierne også opleves positivt og udbytterigt for familievennen at komme hos dem, er væsentlig i forhold til, at begge parter oplever et gensidigt udbytte, og at begge parter får gavn af relationen, så støtten ikke kun opleves som hjælp, men bidrager med socialt indhold for både familier og familievenner. Der er også blandt familievennerne eksempler på, at den støtte, man har ydet, har været udelukkende for at hjælpe en hårdt presset familie. Familievennen har ikke i alle tilfælde "selv fået noget ud af det", ud over følelsen af at yde en hjælp til nogle, som er hårdt trængte.

6 WHO-5-trivselsindeks som evalueringsredskab

Forskningslitteraturen omkring frivillige indsatser fremhæver en samfundsmæssig udvikling i retning af *”øget markedsføring, der stiller nye krav til det frivillige sociale område med fokus på kontrakter, performance, effekt, dokumentation og professionalisering”* (Espersen m.fl., 2018: 7). Dette er en udviklingstendens, som HOME-START også oplever at skrive sig ind i, med forventninger og forhåbninger til indsatsen som værende *”virkningsfuld”* og *”vise effekt”*, gennem at styrke familiernes mestring og trivsel.

I HOME-START Tønder har den lokale koordinator over en længere periode, efter ønske fra HOME-STARTs landssekretariat, indsamlet trivselsmål med familierne, som får HOME-START fra en familieeven. Her har WHO-5 været anvendt som trivselsmål både ved opstart af HOME-START-forløbet og ved afslutningen af forløbet. Formålet med at indsamle WHO-5-trivselsmål har været at afprøve, hvorvidt WHO-5-målinger kan underbygge og systematisk dokumentere oplevelsen af, at HOME-START gør en forskel for familiernes trivsel.

I dette kapitel afrapporteres resultater fra familiernes WHO-5-trivselsmål. VIVE har gennemført analysen af WHO-5-målene, som koordinatoren i Tønder har indsamlet sammen med familierne, over en 1-årig periode.

6.1 WHO-5 som måleredskab

Trivselsindekset WHO-5 er et valideret måleredskab, der gennem fem spørgsmål undersøger, hvordan den, som besvarer, har oplevet egen trivsel inden for de seneste to uger. WHO-5 har været testet i mange forskellige befolkningsgrupper. Redskabet er udviklet til voksne, men har været benyttet til børn og unge også (se Vidensportalen.dk om dokumentation omkring udsatte voksne). Professor Per Bech har udviklet WHO-5, men redskabet kan frit anvendes til måling af trivsel.

De fem udsagn, som respondenterne skal tage stilling til, og som tilsammen former WHO-5 trivselsindekset, er følgende:

- I de seneste 2 uger har jeg været glad og i godt humør.
- I de seneste 2 uger har jeg følt mig rolig og afslappet.
- I de seneste 2 uger har jeg følt mig aktiv og energisk.

- I de seneste 2 uger er jeg vågnet frisk og veludhvilet.
- I de seneste 2 uger har min dagligdag været fyldt med ting, der interesserer mig.

Udsagnene besvares på en skala fra 0 til 5, hvor 5 udtrykker, at man hele tiden har haft den pågældende følelse inden for de seneste 2 uger, mens 0 udtrykker, at man ikke har haft følelsen på noget tidspunkt i løbet af de seneste 2 uger. Scoren på de fem spørgsmål lægges sammen, og summen ganges med 4, hvorved der opnås en score på en skala fra 0 til 100 i besvarelserne. Jo højere score, desto bedre trivsel er tallet udtryk for hos den pågældende person.

Gennemsnittet for befolkningen som helhed er 68 point, men allerede ved et pointtal over 50 er personen ikke umiddelbart i risiko for depression eller langvarig stressbelastning. Ved en score mellem 0 og 35 er der "stor risiko for depression og stressbelastning", og ved en score mellem 36 og 50 er der "risiko for depression og stressbelastning".

6.2 Positiv udvikling i trivsel hos familier i Tønder

Samlet set viser analysen, at familiernes trivsel er øget over den periode, hvor de modtog støtte fra en HOME-START-familieven, målt med WHO-5. Særligt har familierne oplevet forbedringer i forhold til udsagnene om, at føle sig aktiv og energisk, samt at vågne frisk og veludhvilet.

Af tabellen nedenfor fremgår andelen af familier, som scorer hhv.

1. Under 36 point og dermed er i stor risiko for depression og stressbelastning
2. Mellem 36 og 50 og dermed er i risiko for depression og stressbelastning
3. Mellem 51 og 67 point dermed ligger under landsgennemsnittet for trivsel, men uden for egentlig risiko for stressbelastning
4. 68 eller derover og dermed ligger på linje med eller over landsgennemsnittet.

Toogtyve ud af i alt 29 familier, som har fået HOME-START i Tønder i løbet af 2021, har udfyldt WHO-5 både ved opstart og afslutning på deres HOME-START-familieven-ordning. Der er således tale om relativt få besvarelser, hvormed resultaterne ikke statistisk er robuste. I syv af familierne har begge

forældre i familien udfyldt WHO-5-besvarelser, mens det i de resterende familier har alene er moren i familien, der har udfyldt WHO-5, i mange tilfælde fordi familien alene bestod af en mor og hendes børn. Scoren vises både ved opstart af HOME-START-indsatsen og ved afslutningen af indsatsen, og vi har valgt at afrapportere alene på mødres WHO-5-besvarelser.

Tabel 6.1 Score på WHO-5-trivselsindeks ved opstart og afslutning af HOME-START. N = 22. Tabellen angiver procent (og antal).

WHO-5-trivselsindeks, score	Ved opstart af HOME-START	Ved afslutning af HOME-START
Gennemsnitlig pointscore blandt mødre	48,4	61,4
0-35 point	5 (1)	0 (0)
36-50 point	59 (13)	18 (4)
51-67 point	27 (6)	36 (8)
68-100 point	9 (2)	46 (10)
I alt procent (antal)	100 (22)	100 (22)

Anm.: VIVEs egne beregninger, baseret på WHO-5-svar indsamlet af HOME-START-koordinatoren i Tønder.

Som det fremgår af tabellen, er den gennemsnitlige pointscore på WHO-5-trivselsindekset steget fra 48,4 til 61,4 i gennemsnit blandt mødre i de familier, som har fået HOME-START i Tønder, og som har besvaret WHO-5-spørgsmålene før og efter indsatsen. Til sammenligning er den gennemsnitlige pointscore blandt de syv fædre, som har udfyldt WHO-5 inden og efter endt HOME-START-indsats, steget fra 56,0 til 74,3 pointscore. Det er velkendt, at mænd gennemsnitligt scorer en anelse højere på WHO-5-trivselsindekset (såvel som på andre trivselsmål) end kvinder, hvorfor det ikke er overraskende, at de syv mænd ligger en anelse højere på målet end kvinderne. Tallene viser et markant løft i den gennemsnitlige trivsel blandt både fædre og mødre, der har modtaget HOME-START. Resultatet er baseret på en relativt lille andel i form af blot 22 før- og efter-besvarelser.

Kigger vi nærmere på, hvor den positive tendens i udviklingen i WHO-5-besvarelserne er sket, viser analysen, at det primært er på spørgsmålene om "at have følt sig aktiv og energisk" samt "er vågnet frisk og veludhvilet", at mødre, som har modtaget HOME-START, har rykket sig positivt. Samtidig er det særligt på netop spørgsmålet om at "være vågnet frisk og veludhvilet", at mødre scorer lavt, hvilket ikke er overraskende, da de alle har små børn.

Ved at have et lavt udgangspunkt fra start er der tillige bedst mulighed for forbedring, hvorfor det altså også er i forhold til mødrenes energiniveau og overskud, hvad angår søvn, at der har været et særligt behov for forbedring.

Tabel 6.2 illustrerer udviklingen i de enkelte fem mål i trivselsindekset, fra opstart til afslutning af HOME-START, på mødrenes besvarelser. Besvarelserne er angivet med de svarkategorier, indekset består af, nemlig fra 0 til 5, hvor 5 udtrykker, at man hele tiden har haft den pågældende følelse, inden for de seneste 2 uger, mens 0 udtrykker, at man ikke har haft følelsen på noget tidspunkt i løbet af de seneste 2 uger. Tabellen angiver gennemsnittet af besvarelser.

Tabel 6.2 Score på de enkelte fem spørgsmål i WHO-5-trivselsindekset ved opstart og afslutning af HOME-START. N = 22.

WHO-5 trivselsindeks, score Gennemsnitlig besvarelse på hver af de fem items i indekset (fra 0-5)	Ved opstart af HOME-START	Ved afslutning af HOME-START
I de seneste 2 uger har ...		
... jeg været glad og i godt humør	3,1	3,5
... jeg følt mig rolig og afslappet	2,3	2,7
... jeg følt mig aktiv og energisk	2,1	3,0
... jeg vågnet frisk og veludhvilet	1,3	2,3
... min dagligdag har været fyldt med ting, der interesserer mig	3,1	3,5

Anm.: VIVEs egne beregninger, baseret på WHO-5-svar indsamlet af HOME-START-koordinatoren i Tønder.

Tabellen angiver gennemsnitlig besvarelse på hvert af de fem spørgsmål, hvor der kunne svares fra 0 (ringe grad af tilkendegivelse på spørgsmålet) til 5 (høj grad af tilkendegivelse på spørgsmålet).

6.3 Overvejelser omkring WHO-5 som måleredskab

Ud over at vi har analyseret familiernes besvarelser på WHO-5-trivselsindekset, har vi også i interview med både familier, frivillige familievenner og koordinatoren spurgt til oplevelsen af at skulle udfylde WHO-5-mål ved opstart og afslutning på et HOME-START-familieven-forløb.

Undersøgelser af frivillige indsatser viser, hvordan frivillige aktører i stigende omfang forventes at gennemføre dokumentation og effektmålinger af de frivillige indsatser, og at sådanne dokumentationskrav kan have flere implikationer (Espersen m.fl., 2018). Dokumentationskravene kan udgrænse de små og mellemstore frivillige sociale aktører, der har svært ved at løfte disse opgaver, og kravene kan både praktisk og identitetsmæssigt komme i konflikt med de deltagende og responsive elementer af frivilligt arbejde, som betyder, at aktiviteter tager udgangspunkt i borgere og aktørers ønsker og behov (ikke i dokumentation og målinger). Desuden viser undersøgelser, hvordan frivillige aktører kan opleve det udfordrende, at forskellige finansieringskilder stiller forskellige krav til dokumentation og evaluering. For eksempel kan frivillige opleve uoverensstemmelse mellem deres arbejde med dokumentation, dvs. den måde, de selv evaluerer og undersøger på, og kommunernes forventninger til indsatsen, og hvad evalueringen af den vil vise og kan bruges til (Espersen m.fl., 2018).

Uproblematisk og kan synliggøre udvikling

I HOME-START Tønder tilkendegiver de fleste overordnet set, i denne kvalitative evaluering, at WHO-5-spørgsmålene har været relativt uproblematisk at skulle forholde sig til. Nogle familier giver også udtryk for, at måleredskabet har været en anledning til at få forholdt sig til sin egen trivsel og fx at få tydeliggjort, hvilken udvikling der er sket i trivslen ved afslutning af støtten. På samme måde konkluderer en rapport, der evaluerer WHO-5-trivselsindekset (Niras, 2015), at redskabet giver *"god mulighed for at synliggøre forskellige aktiviteter resultater, både for borgerne selv, medarbejderne og omverdenen"* (Niras, 2018: 5).

Kan være svære at tage stilling til

Der er dog også enkelte af familierne i Tønder, som oplever at spørgsmålene enten "kom lidt tæt på", mindede om tidligere depressionsmålinger eller lignende, eller at de bare "var lidt svære at svare på". En forklarer det således: *"Jeg synes bare, at de gik vældig tæt på, og noget af det var svært at svare på"*. På samme måde forklarer en anden af de familier, som har modtaget HOME-START i Tønder, og har besvaret WHO-5-trivselskemaet, følgende:

Det var svært at svare på spørgsmålene på en skala. Det var meget sådan noget med, hvordan mit humør har været på det seneste, og det er jo ikke fordi, jeg har haft det dårlig eller noget, så jeg synes, den var lidt svær, eller at det ikke helt gav mening på en måde at svare på.

En måde at hjælpe til at vise HOME-STARTs nytte

Et par stykker i denne kvalitative evaluering udtrykte, at det var okay for dem at besvare spørgeskemaer, *fordi* de gerne ville hjælpe HOME-START med at evaluere indsatsen, mere end det handlede om, at de selv oplevede det belejligt at skulle forholde sig til spørgsmålene:

Det er jo klart, når man har sådan et projekt, så vil man jo gerne se, om det virker, og jeg har været så glad for hjælpen, så jeg ville jo også gerne ligesom give noget tilbage.

Et øjebliksbillede, der ikke indfanger hele udbyttet

En udfordring med et evalueringsredskab som WHO-5, som koordinatoren også peger på, er, at WHO-5 giver et øjebliksbillede af fem overordnede trivselsspørgsmål, mens HOME-START-støtten bibringer langt mere og andet end at påvirke trivslen på disse fem punkter. Familierne opnår i mange tilfælde relationer, overskud både praktisk og mentalt, større selvtillid og mestring i deres forældrerolle, en samtalepart, eller et bedre kendskab til lokalområdet og muligheder for børneaktiviteter, hvilket kapitel 3 oven for udfoldede. Det er forhold, der kan have en afsmittende effekt på trivslen, men som ikke måles direkte. Som en af de unge mødre i Tønder forklarer:

De her spørgsmål var meget sådan, hvor du sætter krydser i mere eller mindre, det havde været meget smart, hvis man også have kunne skrive noget, sætte nogle ord på, på en anden måde, fordi det indfanges ikke i de spørgsmål der.

En anden fortæller på samme måde:

Det var sådan lidt på en skala fra et til fem, og det ved jeg da ikke – nogle gange to, nogle gange fem. Men sådan er det jo altid med spørgeskemaer, de har jo deres faldgruber, men ellers gjorde det mig ikke så meget. Jeg tænkte måske, om det så betød, at det skulle blive bedre fra før til efter, men i princippet kan man jo have nogle nye udfordringer, når man er færdig med sin familieven.

6.4 Opsamling

I lyset af de *nye krav til det frivillige sociale område med fokus på performance, effekt, dokumentation og professionalisering* (Espersen m.fl., 2018) er det væsentligt at få afprøvet mulighederne, hvad angår let-anvendelige og frit-tilgængelige måleredskaber, som synes virkningsfulde til formålet.

I HOME-START Tønder har man afprøvet WHO-5-trivselsmålet som mulighed for at dokumentere en øget trivsel hos de familier, som modtager støtte fra en HOME-START-familieven. Af analysen af de 22 udfyldte før og efter-målinger med brug af WHO-5-trivselsindekset blandt familierne, fremgår det, at redskabet tilsyneladende *kan* anvendes til at vise en øget trivsel over tid. Men følgende fremgår også samlet set af denne kvalitative evaluering:

1. Trivselsmålet kan ikke stå alene i vurderingen af HOME-STARTs betydning for familierne. WHO-5 består af fem overordnede trivsels-spørgsmål, mens evalueringen med familierne viser oplevet udbytte på mange andre punkter end de fem trivselsspørgsmål, som adresseres i WHO-5, hvorfor en vurdering af udbyttet må suppleres med øvrige mål, ud over WHO-5-målet.
2. Vi kan ikke med nærværende afprøvning af WHO-5-trivselsindekset dokumentere, at det (alene) er HOME-START-støtten, som har haft betydning for den øgede trivsel og dermed udviklingen i WHO-5-målene. For familierne sker der mange andre samtidige ændringer, udviklinger og tiltag omkring børn og/eller voksne i familierne, som alt sammen også spiller ind i forhold til trivslen, hvilket er en almen udfordring i forhold til at evaluere effekten af sociale og relationelle indsatser
3. En mere robust afprøvning af WHO-5 som måleredskab for trivsel hos familierne kan anbefales, forud for at WHO-5 eventuelt udbredes yderligere som måleredskab, da denne afprøvning og analyse alene har omfattet 22 besvarelser.

Opsamlende viser denne evaluering, at WHO-5-redskabet, suppleret med øvrige evalueringsmål, viser lovende resultater i forhold til at kunne anvendes til at vise en udvikling over tid i trivslen hos pressede småbørnsfamilier.

7 Opsamlende perspektiver på HOME-START som indsats

Dette afsluttende kapitel samler op på nogle væsentlige perspektiver omkring HOME-START som indsats. Perspektiverne omhandler de betydninger, som HOME-START kan have for familier og frivillige familievenner, og som dermed er værd at have øje for eksempelvis i overvejelser omkring muligheden for at tilbyde HOME-START lokalt.

7.1 Familier i både udsatte og ressourcestærke positioner

Der er stor variation, hvad angår graden af sårbarhed hos de familier, der er i målgruppe for støtte fra en HOME-START-familieven. Målgruppebeskrivelsen i HOME-START dækker bredt familier, som *har mindst ét barn i førskolealderen, og som oplever, at de har problemer, der truer med at få deres hverdag til at vælte* (www.HOME-START.dk). Familierne kan være socioøkonomisk ressourcestærke familier, som for en periode er hårdt pressede af forskellige årsager. Eller familierne kan omvendt være socioøkonomisk mere udsatte familier, der modtager andre samtidige former for støtte fra kommunen, herunder psykiatrisk eller somatisk behandling, familierådgivning, aflastning til deres barn, økonomisk støtte mv., og hvor HOME-START-støtten udgør et yderligere supplement tiltagene.

Bredden i målgruppen og variationen i graden af sårbarhed hos de familier, der får HOME-START, kan ses som både en styrke og en udfordring. Styrken består i, at der ikke findes mange indsatser målrettet "almindelige familier", som for en periode har brug for hjælp til at klare hverdagen. Det er familier, som uden HOME-START-støtten måske ville udvikle en større sårbarhed, og dermed et behov for kommunale indsatser, hvis det ikke var for HOME-START-støtten. Samtidig kan der peges på en potentiel udfordring ved, at HOME-START tilbydes til også mere ressourcestærke familier. Denne udfordring hænger sammen med dilemmaet omkring kommunale prioriteringer som en nødvendighed. Kommunerne skal kunne se værdien i at igangsætte HOME-START som en form for forebyggende indsats, der kan medvirke til at foregribe (yderligere) udsathed eller sårbarhed hos også "almindelige" småbørnsfamilier i pressede situationer.

7.2 Mangfoldighed i profiler blandt frivillige familievenner

En ligeledes høj grad af forskellighed gør sig gældende blandt de frivillige familievenner. Nogle har mange års erfaring med socialt arbejde og fx en pædagogisk eller psykologisk uddannelse bag sig, mens andre er håndværksuddannede og aldrig før har arbejdet som frivillige eller med socialt arbejde. Nogle har en baggrund med egne sociale udfordringer som fx misbrug eller psykisk sygdom i familien, mens andre har en professionel baggrund til at støtte børns udvikling eller arbejde med familierådgivning. Mangfoldigheden i frivillig-profilerne er mulig, og kan tilmed ses som en fordel, *fordi* der er en koordinator til at matche familier og frivillig.

I Espersen m.fl.'s undersøgelse (2018) af frivilligt socialt arbejde peges der på stigende udfordringer med at engagere frivillige i længere perioder og behovet for understøttelse af nye typer af frivillige og eventuelle nye organiseringer. Rapportens forfattere skriver: *"Blandt kommuner og andre informanter er der en opmærksomhed på inklusion af udsatte og sårbare grupper af borgere, så de får mulighed for at deltage og bidrage som frivillige frem for som modtagere af sociale indsatser"* (Espersen m.fl., 2018: 9). Det er en pointe, som HOME-START i mange henseender gør det muligt at efterleve. En mor, som har deltaget i nærværende kvalitative evaluering, påpegede netop et fremtidigt ønske om selv at kunne hjælpe andre som HOME-START-familieven, når hun selv engang får overskuddet til det. En opmærksomhed her er, at mangfoldigheden i frivillig-profiler stiller særlige krav til rammer, organisering og ledelse bag indsatsen, og dermed til koordinatorrollen i indsatsen, i forhold til at "oplære" frivillige og matche hensigtsmæssigt med familier.

Udbytte og betydning ud over det, som kan måles

En styrke ved HOME-START, som denne kvalitative evaluering kan pege på, er, at støtten kan tilpasses konkrete behov hos familierne og konkrete muligheder for at byde ind hos de frivillige familievenner. Indsatsen bliver til i mødet mellem parterne, og ofte sker der justeringer eller udvikling undervejs. Heterogeniteten i den konkrete indsats, der kommer ud af HOME-START, gør det vanskeligere at måle effekten.

Denne kvalitative evaluering har vist, hvordan HOME-START kan give venskabligt samvær, mellemmenneskelig støtte og netværk og relationer, og at familievennerne kan udgøre centrale omsorgspersoner for børnene i familien og på mange måder have en stor og varig betydning for familierne. Omvendt kan hjælpen i andre situationer være begrænset til primært praktisk hjælp, en ekstra voksen, som kan tage fra en dag om ugen og gøre hverdagens gøremål

mere overskuelige og for en afgrænset periode været en kærkommen mulighed for at skabe lidt overskud og luft for nogle, der ikke har et netværk at trække på, og for hvem det ikke har været muligt at skabe "et pusterum" uden familievennens hjælp. I mange tilfælde ses der en tæt forbindelse mellem praktisk hjælp og den relationelle, omsorgsbaserede støtte på den måde, at en hjælpende hånd i hverdagen kan udvikle sig til en egentlig (nær) relation mellem parterne. Og ligeledes viser evalueringen, hvordan omsorg, gennem støtte til praktiske gøremål i hverdagen, kan give familierne overskud til at indgå i tætte relationer og fx til at have overskud til at være nærværende over for børnene i familien. På den måde er indsatsens forskellige former på forskellige niveauer ofte spundet ind i hinanden, og udbyttet og betydningerne af indsatsen rækker ud over det, som kan måles.

Forskning peger på klare sammenhænge mellem forældres oplevede støtte gennem netværk og børnenes positive trivsel (Mathiesen m.fl., 2007), hvor et godt og støttende netværk kan øge evnen til at opfatte og møde barnets behov. Gode kontakter og netværk er væsentlige faktorer for forældres opbygning af omsorgsevne og sociale kapacitet, og omvendt øger svagt eller manglende socialt netværk og støtte risikoen for psykiske lidelser, stress og manglende evne til at opretholde en funktionel hverdag (Dalgard m.fl., 1995; Kaasa & Jelstad, 2009). Studier har vist, at psykiske lidelser og stressbelastninger hos mødre kan medvirke til, at deres børn udvikler både udadreagerende adfærdsvanskeligheder og emotionelle lidelser fra spædbarnsalderen til førskolealderen (se fx Mathiesen m.fl., 2007). Samtidig kan der peges på, at børn, som lever i familier med længerevarende belastninger, godt kan få en god udvikling, såfremt mødrene får social støtte i barnets første leveår (Mathiesen m.fl., 2007).

Det er i lyset af denne viden, at HOME-START som indsats skal anskues. Samtidig kan det fremhæves, at indsatsen tilbydes en målgruppe, som er vigtig at fastholde i uddannelses- og beskæftigelsesforløb til gavn for hele samfundet, og som kommunalt er attraktivt at "holde på" eller tiltrække som borgere i kommunen. Indsatsen er målrettet idealet om at forebygge udsathed og understøtte trivsel hos en række småbørnsfamilier. Samtidig viser evalueringen, i tråd med en tidligere norsk evaluering af HOME-START (Kaasa & Jelstad, 2009), hvordan frivillige familievenner oplever mening og nytte med indsatsen, hvilket er et bærende motiv for deres fortsatte lyst til frivillighed og dermed afgørende for indsatsens fortsatte virke.

Litteratur

Agger, A & Tortzen, A (2015): *Forskningsreview om Samskabelse*. University College Lillebælt.

Dalgard, O.S. & Bøen, H. (2008). *Forebygging av depresjon med hovedvekt på individrettede metoder*. Folkehelseinstituttet Rapport 2008:1.

Den Europæiske Revisionsret (2020). *Særberetning – Bekæmpelse af børnefattigdom – Der er behov for bedre målretning af kommissionens støtte*.
https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_DA.pdf?fbclid=IwAR1gdhfgBxl97G0TJjw8f17v4XROxM5GJUHKsKv6LDI5zMLRDCdQ7GSWpIE

Epinion (2014). *Epinion_resume af undersøgelse fra 2013.pdf*: <https://home-start.dk/wp-content/uploads/2021/08/Epinion2c-kort-version-1-12.pdf>

Espersen, H.H., Andersen, L. L., Olsen, L., & Tortzen, A. (2018). *Understøttelse og udvikling af det frivillige sociale arbejde: En analyse af udviklingstendenser og behov for kontinuitet og forandring i nationale virkemidler*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

EU Kommissionens hjemmeside: *Evidence based practices* https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1251&langId=en&reviewId=203#chapter_24

Grubb, A. & Frederiksen, M. (2021). *Den svære samskabelse – forventninger og praksis i samarbejdet mellem kommuner og civilsamfund*. Aalborg Universitetsforlag.

HOME-START hjemmeside og årsrapporter: <https://home-start.dk/saadan-arbejder-vi/>

HOME-START (2020). *HOME-START – En Investering i børns trivsel (Investeringsmodel)*, <https://home-start.dk/fakta-om-vaerdien/#>

Kaasa, A. & Jelstad, B. (2009). *Nytter det? Evaluering af HOME-START Familiekontakten*. Diakonhjemmet Høgskole, Oslo.

Mathiesen, K.S., Kjeldsen, A., Skipstein, A., Karevold, E., Torgeresen, L. & Helgeland, H. (2007). *Trivsel og oppvekst, barndom og ungdomstid (TOPP)*. Oslo: Folkehelseinstituttet, rapport 2007:5.

NIRAS (2015). *Evaluering af WHO-5-trivselsindeks*, for Sundhedsstyrelsen, NIRAS.

Perregaard, N. (2020). *Børn og deres voksne venner: En etnografisk undersøgelse af Børns Voksenvenner som frivillig social praksis*. Aalborg Universitetsforlag. Aalborg Universitet. Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Ph.D.-Serien.

Pontoppidan, M., Thorsager Jensen, M., Nygaard, L., Friis-Hansen, M., Andersen, S.F. & Aagaard Nøhr, E. (2021). *FAMKO – Beskrivelse af de gravide ved opstart i projektet*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Bilag 1 Metode

Dette bilag uddyber undersøgelsens metode- og datagrundlag for den kvalitative dataindsamling, herunder overvejelser omkring rekruttering og analyse.

Undersøgelsens metode- og datagrundlag

Interviewene med otte familier blev foretaget over telefon i foråret 2022. Kvinderne, der deltog, var mellem 30-40 år, havde alle små børn i hjemmet, og alle har de modtaget hjælp fra en frivillig familieven fra HOME-START Tønder inden for de seneste 12 måneder, eller havde fortsat en HOME-START-familieven på interviewtidspunktet. Yderligere karakteristika ved familierne beskrives i rapportens kapitel 2.

Interview med familievennerne blev gennemført som en online-fokusgruppe. Her deltog fem frivillige familievenner i alderen 40-70 år, to mænd og tre kvinder, som har været eller fortsat er familieven i HOME-START Tønder. Derudover blev der foretaget et telefoninterview med en yderligere familieven, som var forhindret i at deltage i fokusgruppen.

Yderligere er der i evalueringen foretaget telefoninterview med koordinatoren for HOME-START Tønder samt to kommunale repræsentanter, som på forskellig vis har samarbejdet med HOME-START Tønder. De kommunale repræsentanter har tæt berøring til hhv. familierne og de kommunale beslutningsprocesser i samarbejdet med HOME-START.

Valget af telefoninterviews beror på, at det ville lette den praktiske gennemførelse på et tidspunkt, hvor covid-19 stadig var dominerende i samfundet, samtidig med at et telefoninterview kan være lettere rent praktisk at få i stand og kan føles mere anonymt for familiernes frem for at skulle modtage fysisk besøg i hjemmet. Omvendt kan interviews, som gennemføres fysisk, tilføre forskeren viden, som rækker ud over de sagte ord fra informanten, i form af de observationer, der gøres i forbindelse med interviewet. Ved fysiske møder kan forskeren desuden lettere afkode informanten undervejs i samtalen og dermed tilpasse samtalen i endnu højere grad, end det kan være muligt over telefon. Det er dog VIVEs generelle opfattelse, at telefoninterviewene har været præget af stor åbenhed og har givet grundige og nuancerede beskrivelser af erfaringer med indsatsen.

Interview med familierne blev gennemført ud fra en semistruktureret interviewguide. Familierne blev spurgt til deres forventninger til støtten, til indholdet/formen af den støtte, de modtog, til deres oplevelse af støtten og relationen til familievennen, herunder eventuelt hvordan familiemedlemmerne hver især oplevede støtten (hvem fik særlig gavn af eller ikke gavn af støtten og

hvordan?), til oplevelsen af muligheder og begrænsninger ved støtten, samt til råd til andre familier, som overvejer at tage imod støtte fra HOME-START. Som et specifikt tema blev familierne også spurgt om støttens eventuelle betydning for deres muligheder i forhold til at fastholde/påbegynde uddannelse eller beskæftigelse.

Interview med familievenner gennemførtes som fokusgruppe ud fra ønsket om at give "det fælles bedste bud" på de frivillige familievenners erfaringer med og syn på indsatsen. Fokusgruppedeltagerne blev spurgt til deres motivation og forventninger samt til konkrete oplevelser og erfaringer med at være familievenner. Ved at udforme interviewet som en fokusgruppe kan deltagerne udfordre hinanden, minde hinanden om væsentlige oplevelser og give gensidige ideer til input – også fremadrettet i deres frivillige arbejde. Deltagerne kan således også selv opleve det udbytterigt at deltage og derved få delt refleksioner og perspektiver. Fokusgruppeinterviews kan omvendt rumme den risiko, at nogle repræsentanter kommer mere til orde end andre. Online-formatet bød på tekniske udfordringer undervejs, hvilket betød, at nogle deltagere kom mere til orde end andre. Vi søgte undervejs at imødegå denne udfordring ved aktivt at sørge for taletid og input fra alle i fokusgruppen. I det supplerende telefoninterview med en yderligere familieven var der desuden mulighed for, at få spurgt ind til pointer, der ikke blev udfoldet nær så grundigt i fokusgruppen.

Rekrutteringsgrundlag

HOME-STARTs koordinator i Tønder har været ansvarlig for at rekruttere deltagere til kvalitative interviews. VIVE fik udleveret telefonnumre og e-mail-adresser på otte familier, der accepterede HOME-STARTs og VIVEs invitation til at deltage i evalueringen, hvorefter VIVE tog kontakt og aftalte interviewtidspunkt med den enkelte familie. Det samme gjorde sig gældende for de frivillige familievenner og de kommunale repræsentanter.

Dette valg af rekrutteringsmetode (hvor der gøres brug af en gatekeeper) kan have betydning for undersøgelsens endelige datagrundlag på flere måder. Fordelen ved, at koordinatoren har stået for rekrutteringen af familier, er at rekrutteringsprocessen har været lettere at gennemføre rent tidsmæssigt og praktisk, idet VIVE ikke selvstændigt skulle opsøge familierne. Koordinatorens relation og kendskab til familierne kan have betydning for, at familierne har været motiverede for at deltage ud fra et ønske om, at "hjælpe" koordinatoren, hvilket formentlig ikke havde været tilfældet, hvis VIVE havde haft den indledende kontakt uden kendskab til familierne. Dette skal også ses i lyset af, at målgruppen kan være udfordrende at rekruttere, idet mange af familierne fortsat har en presset hverdag med begrænset tid og overskud. Metoden kan også i nogle tilfælde betyde, at der ikke er en tilfældig selektion af deltagere, idet gatekeeper "påvirker" udvalget af interviewpersoner ved at udvælge dem,

der ville tale positivt om indsatsen eller har særlige karakteristika. Der blev lagt vægt på at udvælge familier med forskellige socioøkonomiske karakteristika og med forskellige erfaringer med indsatsen. Det er VIVEs indtryk, at det endelige udvalg af familier repræsenterer familier, der ligner det brede billede af HOME-STARTs målgruppe i Tønder, ligesom de udvalgte familier repræsenterer blandede erfaringer med indsatsen.

VIVE oplevede visse udfordringer med at gennemføre de planlagte interview-aftaler, idet flere af familierne udskød eller aflyste aftaler grundet travlhed og pressede hverdagsituationer med små børn. Her har det været en fordel, at koordinatoren hurtigt kunne kontakte et par øvrige familier, der kunne medvirke i stedet for de frafaldne. Rekrutteringsgrundlaget har betydet, at det for nogle familiers vedkommende var været op til 10-12 måneder siden, at de havde haft indsatsen, hvorved det for enkelte kunne være vanskeligt at huske detaljer og gengive konkrete eksempler. Familievennerne, som deltog i evalueringen var ligeledes udvalgt med det for øje, at de skulle repræsentere forskellige baggrunde og karakteristika. De deltagende familievenner havde ligeledes forskellige erfaringer med indsatsen, som bliver delt i evalueringen.

Hvorfor kun mødre?

Blandt de deltagende familier medvirker udelukkende mødre. Som uddybet i rapportens kapitel 2 er de fleste deltagere alenemødre i en familiekonstellation, hvor børnenes far ikke er en del af det hjem, som støtten er foregået i. VIVE har derfor ikke fundet det hverken muligt eller meningsfuldt at interviewe fædre. I enkelte tilfælde har der været tale om samboende forældre/ægtepar, men det er VIVEs indtryk, at faren i disse tilfælde ikke har været modtager af støtten fra, eller i kontakt med familievennen, grundet arbejde eller mindre ansvar i forhold til børnene eller hjemmet generelt. Fædrenes perspektiv på HOME-STARTs familievenordning er derved ikke belyst i denne sammenhæng.

Databehandling og analyse

Alle interviews, inklusive fokusgruppeinterviewet, blev optaget på diktafon efter accept fra deltagerne. Alle deltagere i evalueringen er både mundtligt og skriftligt blevet informeret om formål, rettigheder og anvendelse af deres input. Lydfiler fra interviews er blevet transskriberet og analyseret i form af en tematisk meningskondensering, ud fra de overordnede fokuspunkter "forventninger/ønsker", "oplevelse af match", "konkrete eksempler på familievenindsatsen", "oplevet betydning for familiens voksne", "oplevet betydning for familiens børn", "oplevet betydning i relation til beskæftigelse/uddannelse", "oplevede begrænsninger ved indsatsen".

Anonymitet

Familiernes identiteter er anonymiserede i rapporten, og vi har valgt ikke at fremhæve særlige karakteristika ved citater, således at familierne ikke er genkendelige i rapporten. Ligeledes er der i nogle tilfælde sløret personlige oplysninger i citater, såsom alder på børn. Det samme gælder udsagn fra familievennerne. Pointer delt af familier og frivillige familievenner er således gengivet i en anonymiseret form. Ligeledes er de to kommunale repræsentanter og deres udsagn anonymiseret i rapporten. Tønder som case er ikke anonymiseret, idet det er væsentligt at fremhæve særlige geografiske, demografiske og kontekstuelle forhold i relation til erfaringer med indsatsen.

